

AKADEMIN FÖR TEKNIK OCH MILJÖ
Avdelningen för datavetenskap och samhällsbyggnad

Säkerhetsskydd av ledningsrätt

En studie kring dagens hantering och de berördas åsikter

Fredrik Eriksson & Klara Persson

2021

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Lantmäteri teknik
Lantmätarprogrammet, ekonomisk/juridisk inriktning

Handledare: Jonas Pettersson
Examinator: Marina Edlund

Förord

Denna rapport är den sista examinerande delen på Lantmätprogrammet med inriktning ekonomi/juridik vid Högskolan i Gävle och är en kandidatuppsats på 15 högskolepoäng.

Vi vill rikta ett stort tack till Statliga Lantmäterimyndigheten, Försvarsmakten, Fortifikationsverket och de ledningsbolag som tog sig tid att svara på våra frågor. Ett speciellt tack till vår kontaktperson på Lantmäteriet som möjliggjorde kontakt med sakkunniga på myndigheten.

Vi vill även tacka våra vänner och familj samt handledare som har korrekturläst och varit till stöd.

Gävle, juni 2021

Fredrik Eriksson & Klara Persson

Sammanfattning

Säkerhetspolitik och säkerhetsskydd har fått mer och mer utrymme i samhället de senaste åren och är tack vare den nya säkerhetsskyddslagen omdiskuterad i regeringen idag. Lagen reglerar arbetet med, och skyddandet av, säkerhetskänsliga verksamheter och den information de hanterar. Den nya lagen omfattar en mängd olika verksamheter som vid en attack kan försvaga Sveriges samhällsviktiga funktioner. Till dessa verksamheter räknas Lantmäteriet som har hand om Sveriges geografiska information.

Lantmäteriet ansvarar över fastighetsregistret och den fastighetsanknutna information som lagras i den. Fastighetsregistret ska under Lantmäteriets reglering hållas offentligt för allmänheten. Frågan uppstår då vad som händer när detta krav på offentlighet möter det skydd säkerhetsskyddslagen vill upprätthålla och hur aktörer hanterar denna kombination. I arbetet kommer frågeställningarna fokusera på hur hanteringen av ledningsrätter påverkas av lagen. Ledningsrätter är rättigheter som upplåts på en fastighet för att dra en samhällsviktig ledning över den. Det kan röra sig om allmänna vatten- och avloppsledningar eller elledningar. Syftet med studien är att utreda hur ledningsrätter står i förhållande till säkerhetsskyddslagen.

Metoderna som använts till undersökningen är litteraturstudie och intervjustudie. Litteraturstudien redovisar den svenska lagstiftningen kring ämnet, bakgrunden till säkerhetsskyddslagen samt tidigare studier. I intervjustudien där förrättningslantmätare, ledningsrättshavare och myndigheter har intervjuats redovisas deras synpunkter kring säkerhetsarbetet och implementering av säkerhetsskyddslagen.

Studien visar på att det finns svårigheter i att fullt ut implementera säkerhetsskyddslagen på ledningsrätter och att en genomgång av lagen skulle vara gynnsamt. Ledningsägare ser stora risker i att deras ledningsrätter skulle vara allmänna med möjlighet att få full åtkomst till ledningsnätet och de uttrycker även en otydlighet i hur säkerhetsskyddslagens föreskrifter ska kunna tillgodoses från deras sida. Lantmäteriet ser också en påverkan i handläggningen när det kommer till säkerhetsklassade ledningsrätter eftersom sammanträden och redovisning i fastighetsregistret inte kan utföras som i normala fall.

Nyckelord: säkerhetsskyddslag, ledningsrätt, Lantmäteriet, sekretess

Abstract

These last years, security policy and protective security has increased its presence in society and thanks to the new Protective Security Act it's a discussed subject in the Swedish government today. The act regulates the work with, and the protection of, security-sensitive authorities and how they process their information. Government authorities that are of interest in the new Protective Security Act are those who, when an attack is established against, debilitates Sweden's vital societal functions. Amongst these the Swedish mapping, cadastral and land registration authority also called National Land Survey (Lantmäteriet) is considered.

Lantmäteriet is responsible for mapping Sweden's Real Property Register and the information that is related to these properties. The Real Property Register is also accessible to the public through Lantmäteriets administration. So, what happens when public information in the register is subjected to the regulations in the Protective Security Act and how is Lantmäteriet supposed to handle this? In this thesis the questions at issue are focused on how utility easements are affected by the act since they are of importance to society. Socially important utility easements are for example, water and sewage installations and power lines. The purpose of this study is to investigate how utility easements stand in relation to the Protective Security Act.

The methods used in this thesis are literature study and interview study. The literature study presents the Swedish legislation about the subject and the history of the Protective Security Act along with previous studies. The interview study contains information gathered from interviews with cadastral surveyors, utility easement owners and government authorities about their work with the act and security policy.

This study shows that there are difficulties to fully implement the Protective Security Act on utility easements and that a review of the act would be favorable. Utility easement owners recognize great risks with having all of their utility easements public with general access and they also experience ambiguity about how they should implement the regulations in the Protective Security Act to their work. Lantmäteriet also noticed an impact in their dealing of classified utility easements since procedure meetings and accounting can't be performed as usual.

Keywords: Protective Security Act, utility easement, National Land Survey, secrecy

Begreppslista

FBL	Fastighetsbildningslag
FRA	Försvarets Radioanstalt
FRL	Lag om fastighetsregister
MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
OSL	Offentlighets- och sekretesslag
Prop.	Proposition
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens Offentliga Utredningar
VA	Vatten och avlopp

Innehållsförteckning

Förord.....	i
Sammanfattning	iii
Abstract.....	v
1 Introduktion	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte.....	2
1.3 Frågeställningar	2
1.4 Avgränsningar	2
1.5 Disposition.....	2
2 Teoretisk bakgrund	4
2.1 Säkerhetsläget i Sverige idag	4
2.2 Cybersäkerhet.....	5
2.3 Fastigheter	6
2.4 Fastighetsregister	7
2.5 Säkerhetsskyddslagen	8
2.5.1 Föregående säkerhetsskyddslag	10
2.5.2 Kompletteringar till säkerhetsskyddslagen.....	11
2.6 Ledningsrättslagen.....	12
2.6.1 Ledning för vatten och avlopp.....	13
2.6.2 Ledning för starkström och elektronisk kommunikation	13
2.7 Offentlighetsprincipen	14
2.8 Offentlighets- och sekretesslagen	14
2.9 Tidigare forskning	15
2.10 Tidigare arbeten	16
3 Metod	18
3.1 Litteraturstudie	18
3.2 Intervjustudie.....	19
3.3 Urval.....	19
3.3.1 Lantmäteriet.....	20
3.3.2 Ledningsrättshavare	20
3.3.3 Myndigheter.....	20
3.4 Genomförande	21
3.5 Etiska aspekter	22
4 Resultat	23
4.1 Redovisning av svar från Lantmäteriet	23
4.2 Redovisning av svar från ledningsrättshavare	24
4.3 Redovisning av svar från Fortifikationsverket.....	26
4.4 Redovisning av svar från medarbetare på Försvarmakten.....	26
5 Diskussion	28
5.1 Diskussion av metod	28
5.2 Diskussion av resultat	29

6	Slutsatser	33
6.1	Finns det ett behov för skydd av ledningsrätter?	33
6.2	Hur påverkar säkerhetsskyddslagen Lantmäteriets handläggning av ledningsrättsförrättningar?.....	33
6.3	Hur ser ledningsrättshavare på säkerhetsskydd av ledningsrätter?.....	33
6.4	Förslag till fortsatta studier	34
	Referenser	35
	Bilaga A	A1
	Bilaga A1 Intervju med Intervjuperson 1.....	A1
	Bilaga A2 Intervju med Intervjuperson 2.....	A2
	Bilaga A3 Intervju med Intervjuperson 3.....	A3
	Bilaga B	B1
	Bilaga B1 Intervju med Ledningsrättshavare 1, VA-bolag	B1
	Bilaga B2 Intervju med Ledningsrättshavare 2, elbolag	B2
	Bilaga B3 Intervju med ledningsrättshavare 3, VA-bolag.....	B2
	Bilaga B4 Intervju med ledningsrättshavare 4, VA-bolag.....	B3
	Bilaga C	C1
	Bilaga C1 Intervju med Fortifikationsverket.....	C1
	Bilaga C2 Intervju med medarbetare på Försvarmakten.....	C2

1 Introduktion

Detta kapitel presenterar bakgrunden till studien, dess syfte, frågeställningar samt avgränsningar och disposition.

1.1 Bakgrund

Som en följd av den ständigt framåtskridande digitaliseringen, samt den ökade spänningen i både Sveriges närområde men även i resten av världen, beslutade regeringen att det krävdes en uppdatering och upprustning av landets säkerhetspolitik och totalförsvaret. Utvecklingen i samhället har bidragit till stora positiva framsteg men även medfört nya utmaningar och sårbarheter för samhället. Hoten mot rikets säkerhet har antagit nya former och en stor del av dessa är idag icke-militära maktmedel (Bergenwall & Gunnarsson, 2019). Med bakgrund av de ändrade förhållandena, och de nya hotbilderna som finns idag jämfört med för tjugo år sedan, finns ett tydligt behov av en ny säkerhetsskyddslag som är utformad för att hantera samtidens prövningar. Den första april 2019 trädde därför den nya säkerhetsskyddslagen (SFS 2018:585) i kraft för att stärka Sveriges säkerhetsskydd och genom förebyggande åtgärder skydda landets säkerhetskänsliga verksamheter mot attacker som spioneri, sabotage eller terroristbrott. Lagen ersatte den föregående säkerhetsskyddslagen (SFS 1996:627) som upprättades år 1996 utifrån de förutsättningar och hotbilder som fanns då.

Lantmäteriet har en viktig roll när det kommer till att skydda information som är säkerhetskänslig, eftersom de är ansvariga över den geografiska informationen i Sverige (SOU 2018:82). De senaste åren har de därför genomfört ett grundligt arbete med att rusta upp sin informationssäkerhet där de bl.a. utvecklat processer för att hantera säkerhetsskyddad information, förbättrat säkerheten i lantmäterikontorens lokaler samt anpassat befintliga processer, roller och ansvar till den nya säkerhetsskyddslagen. Informationssäkerhetens ansvar delas mellan flera roller på Lantmäteriet där generaldirektören har det yttersta ansvaret. Under 2018 rekryterades även en säkerhets- och säkerhetsskyddschef för att stärka säkerhets- och säkerhetsskyddsorganisationen. (Lantmäteriet, 2019).

I Sverige har allmänheten rätt till tillgång och insyn till information om kommunen och statens verksamhet, till exempel genom allmänna handlingars offentlighet (Regeringskansliet, 2014) eftersom offentlighetsprincipen är fundamental i landets rättsordning. Ledningsrätter omfattar samhällsviktiga ledningar, men inte nödvändigtvis säkerhetskänsliga sådana, och till följd av att det är en allmän handling redovisas det normalt sett öppet i fastighetsregisterkartan (Lantmäteriet, u.å). Skyddsobjekt enligt 1 § skyddslagen (SFS 2010:305) redovisas däremot inte i några offentliga kartor, eftersom de är i behov av ett stärkt skydd mot sabotage och andra hot.

Skyddsobjektens position skyddas därför mot offentlighetsprincipen, för att förhindra att någon som utgör ett hot mot rikets säkerhet ska få tillgång till den informationen (Granath m.fl., 2004).

1.2 Syfte

Detta examensarbete avser att utreda hur ledningsrätter står i förhållande till säkerhetsskyddslagen. Det kommer därför undersökas hur Lantmäteriets hantering och redovisning av ledningsrätter påverkas i förhållande till säkerhetsskyddslagens föreskrifter samt hur ledningsrättshavares säkerhetsarbete redogörs baserat på vilket behov av skydd de anser behövas. Förhoppningen är att arbetet ska kunna öka förståelsen för hur säkerhetsskyddslagen kan användas och implementeras, vad för konsekvenser som kan uppstå samt vad som i praktiken definierar säkerhetskänslig information.

1.3 Frågeställningar

Utifrån studiens syfte har dessa frågeställningar arbetats fram:

- Finns det ett behov för skydd av ledningsrätter?
- Hur påverkar säkerhetsskyddslagen Lantmäteriets handläggning av ledningsrättsförrättningar?
- Hur ser ledningsrättshavare på säkerhetsskydd av ledningsrätter?

1.4 Avgränsningar

För att avgränsa arbetet kommer studien att fokusera på hur hanteringen av ledningsrätter, specifikt ledningsrätter för el och vatten och avlopp (VA) påverkas. Genom att göra en avgränsning till dessa områden blir storleken på studien anpassad till tidsramen för arbetet. Det underlättar också i sökandet av sakkunniga och deras synpunkter. Avsikten är att genomföra en rikstäckande analys då detta är ett nationellt fenomen. Därför har en specifik geografisk avgränsning ej gjorts.

1.5 Disposition

Nedan följer en beskrivning av examensarbetets upplägg och innehåll.

Kapitel två redovisar den teoretiska bakgrunden och ger en introduktion till ämnet med beskrivning av viktiga lagar och historik samt tidigare forskning. I tredje kapitlet presenteras metoden för arbetet som består av litteraturstudie och intervjustudie. I intervjustudien har representanter på Lantmäteriet som jobbar med säkerhetsskyddad information, kontaktpersoner på Försvarmakten och Fortifikationsverket,

samt el- och VA-bolag som har ledningsrätter intervjuats. Det fjärde och femte kapitlet innehåller en presentation av resultatet från de intervjuer som genomförts respektive en diskussion av arbetet baserat på den information som insamlats. I det sjätte kapitlet redogörs slutsatser och vidare forskning inom ämnet.

2 Teoretisk bakgrund

I denna del ämnas viktiga lagar och delar kontextualiseras för att kunna ge en djupare insikt i ämnet och en grund till vidare analyser. Den teoretiska bakgrunden baseras på en litteraturstudie med information från diverse lagtexter, propositioner (prop.) och remisser, men även litteratur och myndighetssidor. Utdrag ur Fastighetsregistret visar på hur ledningsrätter utan skydd redovisas idag.

2.1 Säkerhetsläget i Sverige idag

Efter att det kärnvapenhot som fanns under kalla kriget lagt sig avvecklade Sverige totalförsvaret och samtliga försvarsbeslut som togs från mitten av 90-talet formades av en total avsaknad av antagonistiska hot. I slutet av 2015 beslutade dock regeringen att återuppta planeringen för totalförsvaret (Lignell Jakobsson, 2019). Anledningen till beslutet var det försämrade säkerhetsläget i närområdet. Östersjöområdet är tydligt påverkat av både Rysslands illegala annektering av Krim, samt den pågående aggressionen mot Ukraina. Men även ute i resten av världen har spänningarna ökat. En del av faktorerna som spelar in i det är, Brexit, instabiliteten i EU:s sydliga närområde, växande spänningar i Asien och konflikter mellan USA, Ryssland och Kina, vilket påverkar organisationer som Nato, EU och FN. Att Ryssland och Kina går mot en mer auktoritär styrning är även det en källa till oro (Bergenwall & Gunnarsson, 2019). En opinionsmätning från 2016 visar att runt 70 procent av de som deltog kände ganska- eller mycket stor oro för den politiska situationen i världen (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap [MSB], 2016). Som en följd av det har säkerhetspolitiken i Sverige fått en mer central roll än tidigare i dagens samhällsdebatt, fler människor engagerar sig och intresserar sig i ämnet (Gyllensporre, 2016).

Även om mycket av konflikterna och spänningarna sker långt bort från Sveriges gränser rent geografiskt, ger det konsekvenser för landets säkerhetspolitik och dessa förändringar ställer högre krav på Sveriges totalförsvaret (Försvarsdepartementet, 2017).

Teknikens utveckling i samhället har bidragit till betydande framsteg inom flertalet områden, samtidigt skapar det stora sårbarheter i samhället. Detta leder till att icke-militära maktmedel får en allt större roll i de konflikter som finns idag (Blomberg & Henningsson, 2019). Hoten mot Sverige har antagit nya former och är idag långt mer omfattande än de tidigare varit. Enligt Säkerhetspolisen (2019a) utsätts Sverige kontinuerligt för strategiska maktmedel från flertalet andra länder. Cyberattacker är enligt Blomberg & Henningsson (2019) ett av hoten och ingår i begreppet gråzonsproblematik. De menar att den generella bilden av krig, bland gemene man, men också enligt Sveriges struktur är en väpnad konflikt som är deklarerad mellan stater.

Men den sortens krig medför stora risker och resulterar ofta i betydande konsekvenser för både ekonomin och politiken i landet. Handlingarna som kategoriseras som gråzonsproblematik har potential att destabilisera eller påverka ett samhälle och på så sätt uppnå eventuella politiska målsättningar på samma sätt som ett konventionellt krig, utan riskerna som tillkommer från ett sådant. Därför är gråzonsproblematiken, som är en slags zon mellan fred och krig, en av samtidens största utmaningar säger Blomberg & Henningsson (2019). Av den anledningen är det viktigt med ett förstärkt totalförsvaret och beredskap hos samtliga myndigheter (Bergenwall & Gunnarsson, 2019).

2.2 Cybersäkerhet

Enligt en rapport av Försvarets radioanstalt (FRA) m.fl. (2020) så har det ändrade samhällsläget i världen idag lett till att en markant upprustning av cybersäkerheten har varit av vikt för att fortsätta hålla landet säkert. I en regeringsförklaring från 2019 så skulle ett nationellt center för cybersäkerhet upprättas som bedrivs av FRA, Försvarsmakten, MSB samt Säkerhetspolisen med syfte att minska Sveriges cybersårbarheter och stärka försvaret mot antagonistiska cyberhot. Rapporten förklarar att några av de mest framstående hotaktörerna är statliga verksamheter eller kriminella grupper. De statliga aktörerna utför angrepp för informationsinsamling om Sverige som kan gynna deras ekonomi, intressen eller företag och kriminella grupper utför oftast angrepp ur ett ekonomiskt intresse. De statliga aktörernas åtskilliga resurser och de kriminella aktörernas generella målgrupp innebär att få verksamheter går säkra från en cyberattack (FRA m.fl., 2020).

FRA m.fl. (2020) nämner att attacker mot Sveriges säkerhetskänsliga information sker konstant med intentioner att misskreditera, slå ut eller splittra Sveriges infrastruktur och institutioner samtidigt som det gynnar motpartens egna. Många cyberangrepp riktar sig även mot Sveriges militära förmåga och försvar genom att rikta in sig på samhällsviktiga funktioner och därmed försvaga landets motståndskraft. Tillvägagångssätten en aktör använder sig av för att få åtkomst till känslig information kan vara genom bl.a. attacker mot lösenord, e-post, webben, mjukvaruleverantörer eller servrar. Två andra metoder är phishing och vattenhålsangrepp som innebär att skadliga koder antingen skickas till målet eller placeras på hemsidor som målet besöker och som de därefter klickar på, på så vis får de antagonistiska aktörerna åtkomst till verksamhetens information. Dessa kan vara farliga då koden kan se legitim ut och verka komma från säkra källor. Verksamheter som uppmärksammar och är medvetna om att inte integrera med okända objekt har bättre möjligheter att motstå dessa typer av attacker enligt rapporten.

Brister som rapporten uppmärksammar är avsaknaden av ett strukturerat säkerhetsarbete mot cyberattacker där undermåliga hot- och riskanalyser, lågt engagemang,

avsaknad av kunskap eller att säkerhetsåtgärder inte genomförs är återkommande punkter som behöver förbättras. Även kraven som ställs vid uppköp eller utkontraktering av varor och tjänster behöver förbättras för att kunna säkerställa en riskfri hantering av tjänster till och från olika leverantörer.

Dock så kom Sverige i en internationell cyberförsvarsövning som utfördes den 13-15 april 2021 i Tallin med ledning av Natos Cooperative Cyber Defence Center of Excellence (CCDCOE) först av de över 30 länder som deltog. Syftet med övningen var att stärka ländernas arbete och försvar mot cyberattacker mot nationella IT system och kritisk infrastruktur. Deltagande från Sverige var Försvarsmakten, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten och MSB (Säkerhetspolisen, 2021).

2.3 Fastigheter

Ett avgränsat markområde, med de tillhörande växter och byggnader som finns på marken, är juridiskt sett en fastighet. Begreppet fastighet grundas i 1 kap. 1§ jordabalken (SFS 1970:994), som fastslår följande:

“Fast egendom är jord. Denna är indelad i fastigheter. En fastighet avgränsas antingen horisontellt eller både horisontellt och vertikalt. Om fastighetsbildning finns särskilda bestämmelser.”

Fastigheter och dess tillbehör är alltså fast egendom, medan andra typer av egendom istället är lös egendom. Bestämmelser av bland annat pantsättning och förvärv av fast och lös egendom skiljer sig åt (Julstad, 2018).

Det finns fem olika huvudtyper av fastigheter:

- Mark- eller vattenområde (traditionell fastighet), endast horisontellt avgränsad.
- Tredimensionell fastighet (3D-fastighet), avgränsat både horisontellt och vertikalt.
- Ägarlägenhetsfastighet, undergrupp till 3D-fastighet.
- Fiskefastighet.
- Andelsfastighet.

I Sverige är det Lantmäteriet som har huvudansvaret för att mäta och dela in marken i fastigheter. Traditionella fastigheter har ingen tydlig avgränsning vertikalt, men gränsen kan teoretiskt sätt beskrivas som en upp och nedvänd kon med spetsen i jordens medelpunkt och en gränslös utsträckning ut i rymden (Julstad, 2018). Det är dock inte fastställt att gränsen faktiskt sträcker sig så långt, rent praktiskt kan det anses att gränsen sträcker sig så långt under marken, och i luften som det är möjligt att

bruka utrymmet menar Julstad (2018). Varje fastighet har en unik fastighetsbeteckning som står för tomtmarken fastigheten står på. Fastighetsbeteckningens första del visar i vilken kommun som fastigheten är belägen i och andra delen visas traktens namn (eller i städer ett valt namn), efter det följer ofta ett block- och ett enhetsnummer (Förordningen om fastighetsregister, SFS 2000:308). Ett exempel är beteckningen för fastigheten där Högskolan i Gävle är belägen, vilket är Gävle Kungsbäck 2:8 (Lantmäteriet, u.å).

2.4 Fastighetsregister

Fastighetsregistret är ett register vars ändamål är att lagra uppgifter om bl.a. statliga och kommunala verksamheter som lagrar information rörande fastigheter, en egendoms omsättning, fastighetsförvaltning samt kreditgivningar där prövningen baseras på fastighetsanknuten information. Syftet med fastighetsregistret är alltså att den ska offentliggöra den fastighetsanknutna informationen som finns i registret. (2§ lag om fastighetsregister [FRL], SFS 2000:224).

Det är Lantmäteriet som har ansvaret för fastighetsregistret och det är de som förvaltar den enligt föreskrifterna i lagen om fastighetsregistret. Lantmäteriet är även ansvarig för behandlingen av personuppgifter i registret och ska se till att uppgifterna skyddas från otillbörligt intrång samt att de registrerades personliga integritet säkerställs. (FRL, SFS 2000:224)

Informationen i fastighetsregistret är enligt 3§ FRL (SFS 2000:224) uppdelad i fem delar:

- en allmän del
- en inskrivningsdel
- en adressdel
- en byggnadsdel
- en taxeringsuppgiftsdel

Den allmänna delen innehåller uppgifter om fastigheter och samfälligheter, koordinater, planer, gemensamhetsanläggningar samt registerkartan (3§ förordning om fastighetsregister, SFS 2000:308). Det är Lantmäteriet som enligt 19 kap. 6 § fastighetsbildningslagen (SFS 1970:988) får tillföra, ändra eller avregistrera uppgifterna i dessa delar. Registerkartan är ett komplement till registrets allmänna del och redovisar information fastigheter och samfälligheters gränser och beteckningar, område för servitut, nyttjanderätter, gemensamhetsanläggningar och ledningsrätter. Den innehåller även information om aktuella planer, kvartersindelning med kvartersnamn

samt uppdelningen enligt administrativa gränser som län, kommuner och socknar (37§ förordning om fastighetsregister, SFS 2000:308).

I inskrivningsdelen så redovisas fastigheters uppgifter om lagfart, tomträttsupplåtelse, tomträttsinnehav, in-teckningar, anteckningar samt äldre förhållanden (42§ förordning om fastighetsregister, SFS 2000:308). Till inskrivningsdelen är det Inskrivningsmyndigheten som enligt 43§ förordning om fastighetsregister (SFS 2000:308) har behörigheten att handlägga, om det inte finns särskilda bestämmelser att Lantmäteriet ska göra det.

Till adressdelen samt byggnadsdelen är det Lantmäteriet eller kommunen som har behörighet att föra in uppgifter och Lantmäteriet får besluta att de ska föras in endast om kommunen begär det (55§ förordning om fastighetsregister, SFS 2000:308). Taxeringsuppgiftsdelen innehåller information från Skatteverket om taxeringsvärden och ägare till hus på ofri grund och det är Lantmäteriet som handlägger dessa enligt 65§.

2.5 Säkerhetsskyddslagen

Underrättelseverksamheten hos främmande stater har under senaste tiden utökats till politiska frågor och frågor som rör samhällsviktiga system. Idag är IT-angrepp ett av de allvarligaste hoten som länder står inför (Prop., 2017/18:89). Informationssystem finns i nästan alla moment inom samhällsviktiga verksamheter och majoriteten av dagens verksamheter förlitar sig helt på digitala system. Av den anledningen bedöms en stor IT-incident kunna resultera i stora konsekvenser för viktig infrastruktur och samhällsviktiga verksamheter (Prop., 2017/18:89). Därför blev det nödvändigt med en ny lagstiftning som anpassats efter samtidens förutsättningar och utmaningar. Syftet med lagen är att skydda säkerhetskänslig information mot potentiella hot och attacker mot de verksamheter som hanterar betydelsefull information gällande Sveriges säkerhet (1 kap. 1§ säkerhetsskyddslagen, SFS 2018:585). Värt att nämna är att det enligt säkerhetsskyddslagens mening är skillnad på att vara en samhällsviktig verksamhet och att vara säkerhetskänslig (SOU 2018:82).

Säkerhetsskyddslagen gäller för utövare av säkerhetskänslig verksamhet (1 kap. 1§ säkerhetsskyddslagen, SFS 2018:585), militär och civil verksamhet som behandlar säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller anläggningar rörande Sveriges infrastruktur. Energianläggningar, flygplatser och informationssystem för elektronisk kommunikation omfattas därför av lagen. Information som angår nämnda verksamheter, eller rör civil infrastruktur, ska behandlas, förvaras och begränsas på ett akt-samt sätt av behöriga personer (Säkerhetspolisen, u.å). Verksamhetsutövare avgör själva om det finns ett behov av säkerhetsskydd. Om de anser sig behandla säkerhetskänslig information ska ett säkerhetsskyddsarbete genomföras, i det ingår det en säkerhetsskyddsanalys (2 kap. 1§ säkerhetsskyddslagen, SFS 2018:585). Syftet med

analysen är att avgöra behovet av säkerhetsskydd samt vilka skyddsåtgärder som kan komma att gälla (Hallberg, 2020).

Enligt lagen innebär säkerhetsskydd att säkerhetskänsliga verksamheter skyddas mot sabotage, spioneri, terroristbrott, samt andra brott som kan hota verksamheten. Skydd av säkerhetskänsliga uppgifter ingår också. Sekretessbelagda uppgifter som omfattas av OSL (SFS 2009:400) räknas till säkerhetsklassificerade uppgifter (1 kap. 2§ säkerhetsskyddslagen, SFS 2018:585).

Säkerhetsskyddsåtgärderna som behandlas i lagen delas in i olika kategorier, dessa är information-, fysisk-, och personalsäkerhet. Informationssäkerheten ska förebygga att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter röjs, ändras, blir otillgänglig eller förstörd av någon obehörig. Det ska även förebygga övrig skadlig inverkan på informationssystem och uppgifter som berör säkerhetskänslig verksamhet. Den fysiska säkerheten handlar om att förebygga att obehöriga får tillträde till områden, byggnader och andra objekt där säkerhetskänslig verksamhet bedrivs samt där de kan komma åt säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Det ska också motverka skadlig inverkan på dessa platser och objekt. Att personer som inte anses pålitliga från säkerhetssynpunkt inte ska kunna delta i en verksamhet som är säkerhetskänslig, eller behandlar sådana uppgifter regleras i paragrafen om personalsäkerhet. (2 kap. 2-4§§ säkerhetsskyddslagen, SFS 2018:585). För att säkerställa att en person som ska behandla sådana uppgifter eller arbeta i en säkerhetskänslig verksamhet är pålitlig, genomförs en säkerhetsprövning enligt 3 kap. säkerhetsskyddslagen (SFS 2018:585).

Lagen delar in säkerhetsskyddsklassificeringen av uppgifter i fyra säkerhetsskyddsklasser, dessa presenteras i 2 kap 5§ säkerhetsskyddslagen (SFS 2018:585). De olika klasserna baseras på hur skadligt det är för Sveriges säkerhet om de röjs och lyder som följande:

1. kvalificerat hemlig vid en synnerligen allvarlig skada,
2. hemlig vid en allvarlig skada,
3. konfidentiell vid en inte obetydlig skada,
4. begränsat hemlig vid endast ringa skada. (SFS 2018:585).

Enligt 5 kap. 4§ säkerhetsskyddslagen (SFS 2018:585) är det regeringen som bestämmer vilken myndighet som ska utöva tillsyn över säkerhetsskyddet hos myndigheter och övriga som lagen är tillämplig för. I säkerhetsskyddsförordningen (SFS 2018:658) finns kompletterande bestämmelser till säkerhetsskyddslagen och i Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82) föreslås det att Lantmäteriet enligt 7 kap 1§ 2p säkerhetsskyddsförordningen (SFS 2018:658) ska ha Säkerhetspolisen som tillsynsmyndighet då de är en civil myndighet.

Säkerhetspolisen ansvarar över Sveriges inre säkerhet och är den nationella säkerhetstjänsten som ser till att uppgifterna i säkerhetsskyddslagen fullgörs. Som tillsynsmyndighet ska Säkerhetspolisen se till att Lantmäteriet följer de lagar och författningar som är satta för att utöva säkerhetsskyddsarbete och de ska även utöva registerkontroll vid säkerhetsprövningen av de personer som i arbetet hanterar säkerhets känslig information. Utöver Försvarmakten och Säkerhetspolisen som tillsynsmyndigheter finns det även andra myndigheter som utövar tillsyn inom specifika områden. Dessa är Transportstyrelsen, Affärsverket svenska kraftnät, Post- och Telestyrelsen och Länsstyrelserna, alla vilka rapporterar till Försvarmakten eller Säkerhetspolisen då de upptäcker allvarliga brister i en verksamhets säkerhetsskyddsarbete. I kombination med detta har tillsynsmyndigheten även i uppgift att ge rådgivning vid frågor om säkerhetsskyddslagen och dess tillämpning (Säkerhetspolisen, 2019b).

2.5.1 Föregående säkerhetsskyddslag

Den tidigare säkerhetsskyddslagen (SFS 1996:627) upprättades år 1996 och upphävdes 2019 när den ersattes av den nuvarande säkerhetsskyddslagen (SFS 2018:585). Lagen reglerade bestämmelser om säkerhetsskydd, vilket avsåg skydd mot sabotage, spioneri samt andra brott som kunde hota rikets säkerhet. När lagen grundades innebar rikets säkerhet främst militära förhållanden. Utöver detta reglerades även uppgifter som omfattas av offentlighets- och sekretesslagen ([OSL], SFS 2009:400). Skyddet skulle finnas vid verksamheter som staten, landstingen och kommunerna, i den omfattning det behövdes; hos de juridiska personer som dessa verksamheter utövade ett rättsligt bestämmande inflytande över; samt den enskilda verksamhet som behövde skyddas mot terrorism eller som var av betydelse för rikets säkerhet. (Prop., 2017/18:89).

Lagen hanterade informationssäkerhet, tillträdesbegränsning och säkerhetsprövning vilket fanns till för att förebygga att uppgifter som rör rikets säkerhet och omfattas av sekretess röjdes, ändrades eller förstördes av någon obehörig. Den skulle även förebygga att utomstående fick tillgång till platser som lagrar säkerhetsuppgifter eller till verksamheter som bedriver säkerhetsarbete. Slutligen skulle lagen hindra att opålitliga personer (ur säkerhetssynpunkt) deltar i verksamheter som är viktiga för rikets säkerhet. (Prop., 2017/18:89).

Förutsättningarna för säkerhetsskyddet när denna lag trädde i kraft skiljer sig en hel del från dagens situation. I 1996 års lag låg fokus främst på att skydda rikets säkerhet, ett uttryck som i hög grad associeras med militära förhållanden specifikt. När den föregående säkerhetsskyddslagen stiftades fastställdes det att säkerhetsläget i världen och mot Sverige hade ändrats på flera punkter efter kalla krigets slut men att några justeringar för en säkerhetsskyddsreglering utifrån det säkerhetspolitiska läget inte var nödvändigt just då. (Prop., 2017/18:89).

Dagens situation är dock radikalt förändrad mot vad den var 1996 och nya samhällspolitiska hot har uppkommit som inte reglerades i den föregående lagen. Dels är hoten mot de samhällspolitiska aspekterna gränsöverskridande och inte baserade i militära eller statliga organisationer längre utan det rör sig mer om internationell terrorism och brottslighet. Användandet av ny informationsteknik och digitaliseringen med internet i helhet har även det påverkat samhället samt informations säkerhetsarbetet i stor utsträckning, där i princip alla samhällsviktiga funktioner, både allmänna och privata, använder sig av informationsteknik och digitala system i sin verksamhet. Inte minst så har globaliseringen och samarbetet mellan länder ökat under åren och inneburit en svårighet att förhålla sig till lagen i aspekter som vart gränsen för rikets säkerhet går och hur internationella samarbeten påverkas. Till sist så har utflyttandet av verksamheter från en direkt statlig påverkan till ett enskilt kommit att försvåra hur lagen ska tillämpas, detta blev tydligt i den härva som Transportstyrelsen utsattes för 2017. (Prop., 2017/18:89).

2.5.2 Kompletteringar till säkerhetsskyddslagen

Den första januari 2020 trädde två kompletteringar till säkerhetsskyddslagen i kraft. Tre paragrafer från lag 2019:985 berör säkerhetsskyddsavtal vid upphandling och avtal om varor, tjänster eller byggentreprenader (2 kap. 6§ säkerhetsskyddslagen, SFS 2018:585), säkerhetsprövning av personer som ska delta i säkerhetskänslig verksamhet (3 kap. 1§ säkerhetsskyddslagen, SFS 2018:585) samt att endast svenska medborgare får ha anställning inom staten, en kommun eller en region som är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 enligt 3 kap. 11§. Kompletteringarna från lag 2019:1187 berör registerkontroll enligt 3 kap 13§ säkerhetsskyddslagen.

Utöver det trädde en ytterligare komplettering i kraft första januari 2021 där det bland annat infördes nio nya paragrafer. Dessa finns i 2 kap. 7–14§§ och 16§ i säkerhetsskyddslagen (SFS 2018:585) och reglerar främst överlåtande av hela eller delar av en säkerhetskänslig verksamhet/egendom som har betydelse för Sveriges säkerhet, alternativt att det är ett för Sverige förpliktande åtagande om säkerhetsskydd. Därutöver ersattes 3 kap. 4-4a§§ i säkerhetsskyddslagen (SFS 2018:585) utav kompletteringen från lag 2021:76 den första april 2021.

I en lagrådsremiss från mars 2021 har regeringen för att främja Sveriges säkerhetsskydd kommit med ytterligare kompletteringar till säkerhetsskyddslagen. Förslagen innebär bl.a. att säkerhetsskyddschefer ska få en större roll i säkerhetsskyddsarbetet, att omfattningen för säkerhetsskyddsavtal och när en verksamhetsutövare ska ingå dem utökas till fler situationer än bara upphandling och anskaffning, samt att en särskild säkerhetsskyddsbedömning för verksamhetsutövare ska upprättas vid förfaranden där säkerhetskänslig information finns. Tillsynsmyndigheter ska även få undersökningsbefogenheter där de då har möjlighet att besluta om vitesförelägganden

samt sanktionsavgifter i situationer där säkerhetsskyddslagstiftningen inte efterföljs. Dessa ändringar föreslås att träda i kraft i december 2021. (Lagrådsremiss, 2021).

2.6 Ledningsrättslagen

Ledningsrätt innebär att en ledningsägare har rätt att, för en allmännyttig ledning, ta mark i anspråk för att kunna tillförsäkra ledningens sträckning och dess framtida underhåll (Paasch m.fl., 2017). Ledningsrätt beskrivs enligt Lantmäteriet (2021) som en kombination av både nyttjanderätt och servitut, där den skiljer sig från nyttjanderätten i och med att ledningsrätter ej har någon tidsbegränsning och den skiljer sig från servitut då ledningsrätt kan knytas som förmån sakrättsligt till fastigheten eller till förmån för ledningens ägare.

Ledningsrätter prövas vid förrättningar och innebär som tidigare nämnts möjligheten att dra fram och bruka ledningen inom den aktuella fastigheten. Ledningsrätten tillhör ledningsrättshavarens fastighet enligt begäran och i de fall det rör sig om inskri- ven tomträtt upplåts den i tomträtten (1§ ledningsrättslagen [LL], SFS 1973:1144).

Enligt 2§ 1-3p LL (SFS 1973:1144) så gäller ledningsrättslagen för ledningar som bl.a. ingår i ett allmänt elektroniskt kommunikationsnät eller VA-ledningar som ingår i en allmän VA-anläggning; samt för starkströmsledningar som kräver koncession. Till sist så krävs ledningsrätt även för de ledningar som transporterar råvaror som fjärrvärme, gas, koldioxid eller olja (2§ 4p. LL, SFS 1973:1144). Det är därför av vikt att det finns ett effektivt och rättssäkert regelverk för dessa ledningar som avser samhällsviktiga funktioner för bland annat vatten, el och bredband (Regeringskansliet, 2015).

Ett ledningsrättsärende handläggs av Lantmäteriet och vid en ledningsrättsförrättning ska olägenheterna för upplåtandet av ledningsrätten tas i anspråk. Om olägenheterna både från allmän och enskild synpunkt överväger de fördelar som vidkommer av ledningsrätten får den ej upplåtas. Likaså om ändamålet kan tillgodoses på annat sätt eller om det på otillbörligt sätt försvårar områdets ändamålsenliga användning. Detta för att skydda både de enskilda och de allmänna intressena 6§ LL (SFS 1973:1144). Ledningsrätt får heller inte upplåtas så att det strider mot vad som är fastställt i plan- eller områdesbestämmelser och det ska följa de naturvårdsföreskrifter som är satta för området. (8§ LL, SFS 1973:1144). Vid ledningsrättsärenden, ska alltså de alternativ som vållar minst skada på både den ekonomiska påverkan men även de ideella värdena alltid förespråkas menar Sjödin et al. (2016).

Efter att beslut om ledningsrätt tagits och har vunnit laga kraft så ska dess uppgifter registreras i fastighetsregistrets allmänna del (32§ LL, SFS 1973:1144). Därefter

kommer området att redovisas på en förrättningskarta som med tillhörande förrättningsprotokoll och beskrivning sammanställs i en förrättningsakt och arkiveras (Julstad, 2018).

I fastighetsregistret är oskyddade ledningar redovisade i fastighetsregistret som figur 1 nedan. I registerutdraget går det att se vad för rättighetstyp som belastar fastigheten, till vilket ändamål och vilken akt rättigheten finns beskriven i. I akten finns då redovisat hur, i det här fallet, ledningsrätten är dragen och vart den är belägen. (Lantmäteriet, u.å).

Inteckningar, Avtalsrättigheter och Anteckningar

Fastigheten är gravationsfri.

Rättigheter

Redovisning av rättigheter kan vara ofullständig.

Ändamål	Rättsförhållande	Rättighetstyp	Datum	Akt
Starkström	Last	Ledningsrätt	2021-02-11	2180K-██████████
Elektronisk kommunikation	Last	Ledningsrätt	2021-02-11	2180K-██████████

Taxeringsuppgifter

Figur 1. Redogörelse för hur ledningsrätter utan säkerhetsskydd redovisas i registerutdraget.

2.6.1 Ledning för vatten och avlopp

VA-ledningar tillämpas av LL om de: är del av en allmän VA-anläggning; förser en för riket eller enskild ort viktig näringsverksamhet eller kommunikationsanläggning med vatten; är viktig för ett samhälles bruk av avloppsvatten (2§ 3p. LL, SFS 1973:1144). En VA-ledning ska vara markbelagd på ett djup som säkrar dess användning och driften ska uppfylla de krav som finns enligt en miljö- och hälsoskydds-synpunkt (Lag om allmänna vatten och avloppsanläggningar, SFS 1970:244).

2.6.2 Ledning för starkström och elektronisk kommunikation

En ledning del av ett allmänt elektroniskt kommunikationsnät eller en allmän svagströmsledning som är avsedd för dataöverföring, fjärrmanövrering eller signalering upplåts enligt LL. Även anordningar som master och teknikkodrar vilka ingår i en allmän telekommunikationsanläggning ingår och likställs då med ledningar för elektronisk kommunikation (Julstad, 2018).

För att kunna dra en ledning för elektrisk starkström så behövs tillstånd för nätkoncession som fordras enligt 2 kap. 1§ ellagen (SFS 1997:857) och innefattar även de åtgärder för den förberedning av området som behövs för schaktning och skogsavverkning. Tillståndet kan då gälla nätkoncession för linje, alltså att ledningen har bestämd sträckning, eller nätkoncession för område, att ett ledningsnät upprättas inom

ett område (2 kap. 2§ ellagen, SFS 1997:857). En ledning för starkström eller elektronisk kommunikation kan upplåtas antingen som en luftledning eller markbelagd ledning enligt god teknisk- och elsäkerhets praxis. Är det en luftledning så ska minsta höjd över marken vara 4.5 meter, detta för att trygga person- och sakskador. Nedgrävda kablar är markerade med kabelmarkeringar även i marken för att förhindra skador (Elsäkerhetsverkets föreskrifter och allmänna råd om hur elektriska starkströmsanläggningar ska vara utförda [ELSÄK-FS], 2008:1).

2.7 Offentlighetsprincipen

“Till främjande av ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande ska var och en ha rätt att ta del av allmänna handlingar. Lag (2018:1801).” - 2 kap. 1§ tryckfrihetsförordningen (SFS 1949:105).

Principen om att statens och kommunernas verksamhet ska vara offentlig för allmänheten spelar en vital roll i den svenska rättsordningen och ligger till grund för ytterligare centrala rättigheter i Sveriges grundlag som yttrandefrihet, allmänna handlingars offentlighet och meddelarfrihet för tjänstemän. (Regeringskansliet, 2014).

En allmän handling kan sammanfattas som handlingar vilka innehåller någon typ av information. Informationen kan röra sig om både bild och text men även övrig information som är lagrad på en fast plats. Säkerhetskopior, minnesanteckningar eller utkast till beslut är dock inte klassade som allmänna handlingar (Regeringskansliet, 2014). En handling blir allmän när den upprättas hos, eller inkommer till en myndighet och blir förvarad där. Det kan då begäras ut en papperskopia av den eller på begäran få chans att läsa den (Tryckfrihetsförordningen, SFS 1949:105). Sveriges statsskick beror i större utsträckning på allmänhetens tillgång till allmänna handlingar än vissa andra länder i Europa och offentlighetsprincipen spelar därför en stor roll i Sverige menar Rosengren (2017).

Alla handlingar är allmänna men däremot är inte alla offentliga, undantaget är de som omfattas av sekretess och regleras enligt bestämmelserna i OSL (Tryckfrihetsförordningen, SFS 1949:105).

2.8 Offentlighets- och sekretesslagen

Begreppet sekretess innebär att de oavsett om det sker genom ett utlämnande av allmänna handlingar eller muntligen så är det förbjudet att röja uppgiften i fråga enligt 3 kap. 1§ OSL (SFS 2009:400). Lagen ska tillämpas av myndigheter samt de som via anställning, uppdrag eller tjänsteplikt omfattas av en myndighets verksamhet. Även en kommunal församling omfattas av lagen då de enligt 2 kap. 1§ OSL (SFS 2009:400) jämställs som myndighet. Enligt Grut och Press (2015) är arbetet med offentliga data och tryckfrihet viktiga aspekter i en myndighets arbetsprocess i ett

demokratiskt samhälle och myndigheter ska därför aktivt jobba för möjligheten till insyn och kontroll i hanteringsprocessen av allmänna handlingar.

När en allmän handling är inkommen till en myndighet ska då tryckfrihetsförordningens bestämmelser om rätten till åtkomst samt ett skyndsamt utlämnande av en allmän handling underhållas, samtidigt som sekretesskyddet upprätthålls. Det är även under myndighetens ansvar att åtkomsten och informationen om den allmänna handlingen är lätt att följa genom att t.ex.: föra register och förteckningar samt informera om sökvägar och myndighetens organisering. De ska även informera om bestämmelser om sekretess och liknande uppgifter som härrör myndighetens hantering av handlingen. Utöver detta ska de se till att informationen i handlingen inte kan försvåra eller missvisa den insyn som tillförsäkras i tryckfrihetsförordningen. (4 kap. 1-2§§ OSL, SFS 2009:400).

När en allmän handling inkommer till en myndighet så ska den enligt 5 kap registreras och anges i registret när den: inkom, vilka som är avsändare eller mottagare, handlingens syfte samt ett diarienummer eller en beteckning. Avsteg från detta får dock göras angående avsändare och mottagare om det behövs för att allmänheten fortfarande ska kunna ta del av handlingen och registreringen behöver inte alls ske om det finns särskilda föreskrifter om det. Till sist så ska en sekretessmarkering upprättas om uppgifterna i den allmänna handlingen inte får lämnas ut (OSL, SFS 2009:400). En allmän handling ska, om den inte är sekretessmarkerad, lämnas ut enligt begäran. Överklagan av myndighetens beslut om utlämnande av allmän handling görs enligt 6 kap. 7§ OSL (SFS 2009:400) i det fall de inte lämnat ut en handling eller om det lämnats ut en handling med otillbörliga förbehåll som hindrar förfogandet av handlingen. Det kan även överklagas om myndigheten valt att avslå en begäran om utlämnande.

De allmänna bestämmelserna om sekretess innebär som tidigare nämnts att en uppgift inte får röjas för varken enskilda personer eller för andra myndigheter (8 kap 1§ OSL, SFS 2009:400). Den får heller inte på annat sätt utnyttjas av myndigheten den är sekretessreglerad hos. Grenar inom samma myndighet ingår även under denna sekretessbestämmelse när de anses vara självständiga från varandra enligt 8 kap 2§ OSL (SFS 2009:400). Undantag från dessa bestämmelser görs dock om det är väsentligt för en myndighets verksamhet att överlämna en sekretessmarkerad handling till en annan myndighet, eller om en enskild person, som omfattas av sekretesskyddet, ger samtycke till det (10 kap 1§ OSL, SFS 2009:400).

2.9 Tidigare forskning

Hallberg (2020) har i sin rapport undersökt hur Danmark, Finland, Norge och Sverige hanterar utländska investeringar i inhemska företag med fokus på säkerhets-

skydd och hur det juridiskt implementeras i landet. I sin undersökning om granskning av utländska investerare och säkerhetsskydd i de nordiska länderna tar författaren bl.a. upp vilka förvärv som är aktuella för screening och vilka som behöver säkerhetsskydd, vilka sektorer eller vad för faktorer som borde tas i anspråk vid en utvärdering och varför det ej görs i vissa fall. Syftet med forskningen är att ge en inblick i hur säkerhetskontrollen fungerar när utländska företag köper upp strategiskt viktiga företag i Norden.

Sveriges nya säkerhetsskyddslag är till viss del lik Norges där båda avser offentliga upphandlingar och offentliga bygglov istället för granskning av investeringar. Dock skiljer sig Sveriges åt eftersom den saknar viss kontrollering av förvärv och kritisk infrastruktur, men det är på gång att komma en under 2021. Av de fyra länderna som undersöktes drogs slutsatsen att Finland var de som kommit längst i sitt arbete men Norge hade vid tidpunkten det senast uppdaterade arbetet. Danmark som inte heller har en investerings-granskning liknar Sveriges arbete med klassificerad information, men med ytterligare inriktning i cybersäkerhet, el, gas och militär utrustning (Hallberg, 2020).

En av slutsatserna var att Sverige är på god väg att uppfylla en heltäckande granskning av dels investeringarna men även säkerhetskänslig information och kritisk infrastruktur, som enligt EU är en av de viktigaste aspekterna att begrunda (Hallberg, 2020).

2.10 Tidigare arbeten

I sin masteruppsats om säkerhetsskyddet i Sverige diskuterar Sjöström (2019) om vilka utmaningar en civil verksamhet står inför när de ska tillämpa säkerhetsskyddsanalyser i sitt arbete för den nationella säkerheten. Studiens fokus var att granska den nya säkerhetsskyddslagstiftningen med syftet att bidra till större förståelse och insikt i hur lagen kan tillämpas. Förutom utmaningarna diskuterar författaren även hur verksamheter bör applicera en säkerhetsskyddsanalys utefter de utmaningar som identifieras i frågeställningen.

Utmaningar Sjöström (2019) finner är dels att många kommunala verksamheter har svårt att avgöra när en kommunalt skadlig företeelse övergår till att bli av nationellt intresse eftersom en kommunal verksamhet kan verka på internationell skala. Författaren uppfattade även att det fanns en viss diskrepans och ett glapp i kunskapen om den nya lagen och hur den skulle tolkas. Utmaningarna som en civil verksamhet stod inför vid tillämpning av en säkerhetsskyddsanalys var dels brister på nationell nivå som kompetensförsörjning och standardisering, samt att det fanns en viss gråzonsproblematik och generell brist på intresse för säkerhetsskydd. Det upplevdes även att det fanns problem ner på medarbetarnivå där den mänskliga faktorn, individuella tolkningar och förtroendet var utmaningar som diskuterades. För att besvara frågan

hur säkerhetskyddsanalysen sedan kunde appliceras på utmaningarna så kartlade författaren de funderingar som fanns med analysen och utifrån detta bildade ett ramverk för hur appliceringen kan gå till.

Lidström (2019) valde i sitt examensarbete att analysera Transportstyrelsens IT-haveri och vad för politiska konsekvenser det innebar för den svenska cybersäkerheten. Författaren nämner att trots att Sverige är i framkant i digitaliseringen och informationstekniken så finns det brister i arbetet med cybersäkerheten och möjligheten att skydda sin kritiska infrastruktur vid en attack. Syftet var därför att ta reda på om cybersäkerhetsarbetet har förbättrats sedan attacken och vad den mänskliga faktorn har för roll i det hela. Författaren kommer fram till att ett säkrare cyberförsvar och cybersäkerhet behöver etableras men att parterna var osäkra på hur ett sådant arbete skulle gå till och att även om tekniken finns för det så ligger ansvaret på den politiska styrningen att ta cybersäkerheten på allvar.

Även Frösing (2018) kom fram till slutsatsen att digitaliseringen har ändrat hur vår information byts, hanteras och lagras men trots att regeringen anser sig vara införstådd i vad som krävs för att hänga med i utvecklingen så ligger lagstiftningen efter. Det konstateras även att offentlighetsprincipen som är en grundsten i den svenska lagstiftningen är av extra vikt i ett föränderligt samhälle som dagens och att det behöver tydliggöras vad som i praktiken bör och inte bör klassas som en offentlig handling.

3 Metod

För att besvara studiens frågeställningar användes kvalitativ metodik. Sådan metod analyserar data efter innebörd, kvalitet och djup istället för mängd som en kvantitativ metod analyserar (Murray & Hughes, 2008). Den kvalitativa metoden har valts för att den är bäst anpassad till ämnet och då kvantitativa metoder ansågs svåra att applicera på frågeställningarna som finns.

3.1 Litteraturstudie

Då examensarbetet grundar sig på förordningar och lagar som säkerhetsskyddslagen så utgör en litteraturstudie grunden för arbetet.

Fokus för litteraturstudien är i arbetets inledande stadie och ämnar ge tillräckligt med underlag till ämnet och för resterande delar av arbetet. Med en litteraturstudie som grund där relevanta källor och forskning analyseras så kan sedan examensarbetets frågeställningar besvaras och sammanställas.

Källor som använts är främst Sveriges Rikes lag, vetenskapliga artiklar samt diverse juridisk litteratur. Lagtexter som använts är utöver säkerhetsskyddslagen och LL även OSL samt lagen om fastighetsregister. För att få ingående förankring i säkerhetsskyddslagen har en rapport av Statens offentliga utredningar om kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82) använts då den ger extensiv information om lagen och dess planerade tillämpning. Till informationsinsamlingen har Högskolan i Gävles bibliotek, Gävle Stadsbibliotek och Lantmäteriet utnyttjas där databaser som Diva Portal, Google Scholar, Academic Search Premier och Discovery som nås via Högskolan i Gävles bibliotek använts för att få åtkomst till vetenskapliga artiklar. Sökord som använts i eftersökningen av relevanta vetenskapliga artiklar är:

Cybersäkerhet

Ledningsrätter

Säkerhetsskydd

Säkerhetsskyddslagen

Då lagar och analys av lagtexter inte kommer kunna besvara alla frågor så kan även rättsvetenskaplig litteratur användas som komplettering (Nilsson, 2011). Inför detta examensarbete har därför en förstudie gjorts genom att läsa diverse handböcker till LL, FRL samt OSL för att få en fördjupning och grund inom ämnet inför den juridiska lagtolkning som skulle ske. Handböckerna hämtades hos Lantmäteriet samt Försvarsmakten. För att få insikt i lagens tillämpningsområden och dess tilltänkta

syfte så har Prop. 2017/18:89 till den nya säkerhetsskyddslagen lästs och undersökts.

3.2 Intervjustudie

Till studien har främst en kvalitativ metod använts. En kvalitativ metod passar ämnet bättre och kan appliceras på frågeställningarna på ett mer naturligt sätt då den mätbarhet som kvantitativa metoder medför oftast inte är möjliga inom samhällsvetenskapliga ämnen. Kvalitativa metoder innebär istället mer personliga och mindre exakta svar på fakta och idéer. (Murray & Hughes, 2008).

Resultatet baseras därför på intervjustudie där intervjuerna genomförts med öppna frågor. Detta resulterar i ett mer beskrivande resultat enligt Biggam (2017) och när litteraturstudien kombineras med intervjuer så uppnås en triangulering som innebär att resultatet kan analyseras på ett effektivare sätt vilket gynnar arbetet med studien. Tre separata infallsvinklar, i kombination med olika perspektiv från de eftersökta yrkesgrupperna, kan därför bilda en så verklighetstrogen bild som möjligt.

En stor del av intervjuerna har hållits över e-mail, dels för att covid-19 försämrade möjligheterna att hålla intervjuer på plats, men även för att det bedömdes som en tidseffektiv och smidig metod för alla parter. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) är e-mailintervjuer en intervjuform som används i allt större utsträckning idag, en anledning till det är att det i regel är billigare att genomföra och administrera sådana intervjuer (Bryman, 2011). Den som intervjuas kan besvara frågorna vid en tidpunkt som passar denne och får samtidigt tid att reflektera över frågorna i lugn och ro. Tack vare att den intervjuade skriver svaren själv har denne full kontroll över intervjun, och har möjlighet att läsa igenom svaren. Forskarna gynnas på det viset att de får genomtänkta svar och sparar tid på att undkomma transkribering av intervjuerna (Meho, 2006).

3.3 Urval

Representanter från Lantmäteriet, Försvarsmakten och Säkerhetspolisen samt fyra kommunala VA- och elbolag som anses ha relevant kunskap till studiens ämne har valts ut. Med relevant kunskap menas anställda på de tilltänkta myndigheterna som har erfarenhet av säkerhetsskyddslagen och säkerhetsklassad information samt sakkunniga från bland annat VA- och elbolag. Bolagen har varit mindre kommunala bolag på olika platser i Sverige. I framtagningen av den nya säkerhetsskyddslagen har en expert från Försvarsmakten varit med och bidragit med viktiga perspektiv. Av den anledningen har även kontaktpersoner på Försvarsmakten intervjuats för att få deras syn på ämnet.

Intervjupersonerna har kunnat vara spridda över hela Sverige, det viktigaste har varit att kvalificerade intervjupersoner använts för att få så tillförlitliga svar som möjligt. Den begränsade tidsramen för arbetet gjorde att urvalet begränsades något när det kom till hur många som kan intervjuas. På grund av den rådande pandemin så kunde fysiska intervjuer inte genomföras utan intervjuer över telefon eller mail prioriterades. Någon geografisk avgränsning har inte diskuterats utan det har varit tillgängligheten av sakkunniga personer som styrts urvalet. Detta har dock inte varit något problem då intervjuerna ändå kom att hållas digitalt.

3.3.1 Lantmäteriet

Eftersom arbetet dels riktar sig mot hur Lantmäteriets handläggning av ledningsrätter påverkas av den nya säkerhetsskyddslagen, ansågs infallsvinklar därifrån som en naturlig del av studien. För representativa data prioriterades förrättningslantmätare eller jurister som arbetar med säkerhetsklassade ärenden. Detta för att dessa yrkesgrupper är de som främst arbetar aktivt med handläggning med hänsyn till säkerhetsskyddslagen.

Frågorna syftade till att få en uppfattning om hur de yrkesverksamma inom området anser att säkerhetsskyddslagen påverkar deras arbete, med handläggning, handläggningstid och hur de redovisar ledningsrätter i fastighetsregistret.

3.3.2 Ledningsrättshavare

Intervjuer med sakkunniga från kommunala VA- och elbolag bidrog med en annan synvinkel på hanteringen av ledningsrätter och hur de redovisas i fastighetsregistret. Syftet var att få en förståelse över om ledningsrättshavare tycker att ledningar bör skyddas, och i sådant fall, hur och varför.

Bolagen valdes ut genom sökningar på internet, där de med uttryckt kompetens för att handleda i examensarbeten utsågs som bäst lämpade.

3.3.3 Myndigheter

När den nya säkerhetsskyddslagen upprättades, var en representant från Försvarsmakten samt Säkerhetspolisen förordnade experter under hela utredningstiden (SOU 2018:82). Av den anledningen ansågs det relevant att få deras åsikter om hur lagen bör användas och vilka hotbilder de bedömer finnas mot ledningar i landet idag.

Säkerhetspolisen är även tillsynsmyndighet för Lantmäteriet, varpå de betraktades som extra relevanta för studien.

3.4 Genomförande

Underlag till frågor upprättades i studiens inledande stadie baserat på frågeställningarna och om det var myndighet eller ledningsrättshavare som skulle intervjuas. För varje kategori formulerades specifika intervjufrågor. I tabell 1 presenteras en sammanställning över respondenterna och deras tillhörande information om bilaga, datum och befattning.

Då ämnet rör säkerhetsklassad information så har direktkontakt med de sakkunniga på Lantmäteriet inte kunnat etableras och frågorna har istället gått via en kontaktperson som i sin tur distribuerade frågorna till lämpliga intervjupersoner. Eftersom anonymitet redan är upprättad så kommer dem att benämnas som "Intervjuperson 1" osv. Kontakten skedde via kundcenter på Lantmäteriet och de svar som återkom presenteras i Bilaga A1-A3.

Kontakt med lämpliga el- och VA-bolag upprättades via deras kundsidor för att få uppgifter. Med anledning av studiens ämnesområde samt övriga etiska aspekter så togs valet att även bolagens intervjupersoner ska vara anonyma, de kommer därför endast benämnas som "Ledningsrättshavare 1" osv. Intervjuerna tog plats över telefon samt mail. Vid mailkontakt skickades frågorna till bolaget där de sen fick återkomma med svar, för vidare funderingar skickades följdfrågor som de kunde svara på. Telefonsamtalen spelades inte in men en sammanställning av svaren gjordes i anslutning till mötet så att ingen information gick till förlust. Alla sammanställda svar från ledningsrättshavare presenteras i Bilaga B1-B4.

Den önskade intervjun med Säkerhetspolisen kunde inte genomföras eftersom de med tanke på sekretessen som rör ämnet inte ville besvara våra frågor. Därför uteblev svar från den myndigheten.

Med Försvarsmakten etablerades kontakt via kundservice där sen kontakt med lämplig intervjuperson upprättades, viktigt att nämna är att intervjusvaren är tankar och åsikter från en medarbetare och det representerar inte nödvändigtvis Försvarsmaktens allmänna ställningstagande om frågorna. Kontakten skedde via mail och svaren presenteras i Bilaga C2. I diskussionen med Försvarsmakten uppstod en så kallad snöbollsmetod som enligt Greenhalgh och Peacock (2005) är då ny information tillförs studien genom att referenserna, i det här fallet Försvarsmakten, gav nya referenser. De hänvisade till Fortifikationsverket, som äger de flesta fastigheter som Försvarsmakten nyttjar och som därför har en god inblick i hanteringen av handläggning för ledningsrätter samt fastighetsregistret. Kontakt upprättades med Fortifikationsverket genom deras hemsida och intervjun ägde rum över mail, svaren presenteras i Bilaga C1.

Tabell 1. Sammanställning av respondenter med tillhörande befattning, bilaga och datum för intervju.

Respondent	Befattning	Bilaga	Datum
Intervjuperson 1	Lanmäteriet	A1	2021-05-07
Intervjuperson 2	Lanmäteriet	A2	2021-05-24
Intervjuperson 3	Lanmäteriet	A3	2021-05-24
Ledningsrättshavare 1	VA-bolag	B1	2021-04-16
Ledningsrättshavare 2	Elbolag	B2	2021-04-26
Ledningsrättshavare 3	VA-bolag	B3	2021-05-11
Ledningsrättshavare 4	VA-bolag	B4	2021-05-24
Fortifikationsverket	Myndighet	C1	2021-05-04
Försvarsmakten	Myndighet	C2	2021-05-24

3.5 Etiska aspekter

Med hänsyn till dataskyddsförordningen, Europaparlamentet och rådets förordning ((EU) 2016/679), i folkmun kallad GDPR, skrivs inga personuppgifter ut i arbetet, respondenter nämns aldrig med namn i intervjuerna eller i arbetet i övrigt. Känsliga data har i arbetet hanterats i samråd med beaktning för både organisationerna samt personerna som ställt upp på intervjuer.

Inga personer under myndig ålder har varit objekt för intervjustudie då det inte är relevant för ämnet. Det förekommer ingen kontakt med minoritetsgrupper eller försöksdjur och inga frågor ställdes med risk för att någon part kände sig sämre behandlad än någon annan.

4 Resultat

För att få en helhetsbild av ämnesområdet samt en djupare inblick i Lantmäteriets och ledningsrättshavares hantering av säkerhetsskyddslagen har sakkunniga på Lantmäteriet tillsammans med personer från Försvarsmakten, Fortifikationsverket samt ledningsbolag intervjuats.

Nedan redovisas resultatet av intervjustudie utifrån verksamhetskategori. Frågorna som ställdes och de tillhandahållna svaren presenteras i Bilaga A - C.

4.1 Redovisning av svar från Lantmäteriet

Intervjuperson 1 nämner att det sker en fördröjning i handläggningstiden av ärenden som innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eftersom det dels ställs särskilda krav på hur information ska hanteras men också hur sammanträden kan genomföras. Att handläggningstiden påverkas är något som Intervjuperson 2 och 3 kan hålla med om, även om det inte är aktuellt för alla ärenden. Anledningen till eventuella fördröjningar är att kommunikationen måste ske på ett visst sätt säger Intervjuperson 1. T.ex. så kan särskild information inte lämnas ut hur som helst och det behöver diskuteras och övervägas mer grundligt kring vilken information som kan inkluderas i beslutshandlingarna samt hur formuleringen av saker och ting ska gå till. Utöver dessa faktorer tillägger Intervjuperson 3 att de extra försiktighetsåtgärder som tillkommer, t.ex. att samrådsförfrågningar skickas med rek. brev istället för via e-post, att utskrifter av handlingar, arkivering och hantering av dokument som kräver specialhantering också kan bidra till en fördröjning i handläggningen. Dessutom upprättas fler kartor än vad som är nödvändigt i ärenden som inte är säkerhetskänsliga.

”Säkerhetsskyddslagen innebär förhållningsregler om hur säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter ska hanteras därmed måste handläggning av ärenden anpassas efter detta”.
(Intervjuperson 1, 7 maj 2021).

Angående hur de redovisar säkerhetskänslig information i fastighetsregistret svarar Intervjuperson 1 att information som omfattas av försvarssekretess inte kan redovisas lika öppet och att bland annat textdelen är mer översiktligt redovisad än i andra ärenden där sekretess inte förekommer. Enligt intervjuperson 3 hålls samråd med sökanden där det diskuteras hur redovisningen av informationen bör ske i fastighetsregistret och registerkartan

där det sedan genomförs efter vad Lantmäteriet anser vara lämpligt. I registerkartan finns även möjligheten att redovisa ledningsrätter som ett punktobjekt istället för ett linjeobjekt för att skydda säkerhetskänslig information. De ärenden som behandlar sekretessbelagda handlingar arkiveras analogt vilket innebär att akten inte kan klickas

upp i FR Webb, som är en visningstjänst med information från Lantmäteriets olika databaser, och för att få ut dessa handlingarna i akten krävs då en särskild prövning.

Vid diskussion om vilka konsekvenser som uppstår när olika rättigheter inte redovisas i fastighetsregistret så är den huvudsakliga uppfattningen att det försvårar att reda ut vilka rättigheter som gäller och hur de ska hanteras i framtida förrättningar. Intervjuperson 1 uppger också om att det går att avtala om rättigheter utanför en förrättning eller inskriven avtalsrättighet utan att några anspråk på sekretess gjorts. En förrättningslantmätare kan då vid förrättningen missa att ta hänsyn till rättigheten eftersom de är beroende av att sakägaren uppger om den. Dessa rättigheter får inte samma skydd som en registrerad rättighet i fastighetsregistret och det uppstår då en större risk att en ledning skadas vid t.ex. överlåtelse av fastighet där rättigheten inte går att hävda mot förvärvaren.

Intervjuperson 3 menar på att rättssäkerheten blir svår att upprätthålla på en minimivå om inte rättigheterna redovisas alls i fastighetsregistret och även om ledningsrätten förvisso följer marken och därmed inte riskeras att förfalla. De nämner även att det är viktigt med information om rätten vid bevakning av ledningshavarens intressen och vid avgörandet om de ska anses sakägare i framtida ledningsrättsförrättningar. Slutligen så menar Intervjuperson 3 på att syftet med att bilda ledningsrätter försvinner om de inte skulle kunna redovisas alls i fastighetsregistret eller kartan eftersom förrättningslantmätare inte skulle kunna ta hänsyn till dom vid förrättningar, och tredje parter skulle få det svårt att uppmärksamma att det finns en rättighet där. I sådant fall skulle ett annat system behövas som möjliggör tillgång till information som inte redovisas i registret.

4.2 Redovisning av svar från ledningsrättshavare

Alla tillfrågade ledningsrättshavare anger att de företar åtgärder för att skydda sina samhällsviktiga ledningar i sin arbetsprocess. Ledningsrättshavare 1 nämner att när externa parter efterfrågar kartor om ledningsnätet så har de en begränsning för hur många meter ledningsnät de lämnar ut, samt att de har planer på att initiera en skyddsprocess även i sin handläggning av ledningsrätter. Ledningsrättshavare 2 har den sammanställda informationen om ledningsnätet hemligklassad just för att hindra obehöriga tillgång till det. Båda två ser en problematik i att stora delar av ett ledningsnät blir allmänt och Ledningsrättshavare 1 ponerade en situation där en obehörig får tillgång till större delar av ett ledningsnät så att en sammanhängande bild av nätet uppstår. På så vis kan dricksvattenförsörjningen för en hel kommun riskeras genom att vattnet som går i stamledningen till vattenverket kontamineras.

Ledningsrättshavare 4 betonar hur känsligt läget för en vattenhuvudledning är eftersom de till stor del är oskyddade med risk för sabotage och att de därför aldrig re-

dovisar ledningskartor i en sammanhängande form eller kartor med angivna dimensioner. Ledningsrättshavare 3 nämner att deras arbetsprocess innefattar en bedömning enligt en angiven säkerhets- och sekretessrutin innan de lämnar ut uppgifter om ledningsnätet. Rutinen baserar sig på ett beslutsträd för att avgöra om det är en allmän handling eller om den går under någon riskklass och parametrarna är till exempel längd och vad det är för typ av ledning. Om handlingen anses vara allmän så lämnar de ut uppgifterna, går den under någon riskklass så lämnas den ut i samband med att ett sekretessavtal undertecknats, alternativt att de meddelar om att den inte lämnas ut alls.

Ledningsrättshavare 2 nämner att de finns en problematik i att många dragningar är redovisade i ledningsrätter. Eftersom enskilda dragningar inte klassas som hemliga enligt dem kan obehöriga ändå få tillgång till ledningsnätet genom att begära ut tillräckligt många sträckor. Det skulle då uppstå en säkerhetsrisk om all den redovisade informationen i olika ledningsrätter sammanställs och därigenom skapar en bild av deras nät där viktiga installationer och känslig information presenteras.

Ledningsrättshavare 3 anger även de att det är viktigt att minska chanserna för att någon ska kunna skapa sig en helhetsbild över ledningsnätet. De brukar därför med tanke på sabotage- och säkerhetsrisken normalt sett inte uppge ledningars läge och uppgifter utifrån den säkerhetsbedömning de gjort. I diskussion med Ledningsrättshavare 4 så ser även de risker med att ledningsrätter redovisas öppet och att det därför behöver göras en avvägning i risken för att ledningen skadas oavsiktligt mot risken för att den saboteras. Vanligtvis är risken för oavsiktlig skada stor eftersom ledningarna kan skadas vid diverse avgrävningar eller skogsbruk men det finns även en riskfaktor om ledningar för större reservoarer och tryckstegringar är måltavlan. Dock innebär risken för så kallat okynnessabotage som intrång, klotter och mordbrand inte lika omfattande konsekvenser eftersom ledningar oftast inte är det som är i fokus. Avvägningen tar också i beaktande för vart ledningen är belägen någonstans och där Ledningsrättshavare 4 menar att risken för sabotage är oftast mindre i glesbygdskommuner. Detta eftersom effekten att slå ut vattenproduktionen vid en koordinerad attack inte blir lika omfattande som i ett större samhälle.

De största riskerna enligt Ledningsrättshavare 1 förekommer vid deras dricksvattenanläggningar och det största hotet är enligt dem gråzonsproblematik. Förutom fysiskt skalskydd på sina ledningar har de även ett pågående arbete med att förbättra bevakningen i nätverket för att kunna identifiera intrång som cyberattacker.

Ledningsrättshavare 1 uttrycker även en önskan om att kunna föra en dialog med Lantmäteriet angående hur långa sträckor som de söker för i ett enskilt ärende och vad som behöver anges i ansökan för att upplysa om att ledningsnätet ska omfattas av säkerhetsskyddslagen. Även förtydligande angående vilka handlingar som får lämnas ut till vem och i vilken omfattning önskas.

4.3 Redovisning av svar från Fortifikationsverket

Fortifikationsverket anser att det är svårt att uttryckligen säga om ledningsrätter som helhet bör vara säkerhetsklassade då processen som leder fram till att ett ledningsrättsbeslut tas är och även bör förbli öppen eftersom dessa kan fattas med tvång. Fortifikationsverket nämner dock att det ska finnas en möjlighet att skydda vissa ledningsrätter.

”När väl ett ledningsbeslut fattats finns det flera skäl som talar för att beslutet bör vara väl känt men det finns också skäl som talar för att vissa känsliga ledningar bör kunna skyddas.” (Fortifikationsverket, 4 maj 2021).

Fortifikationsverket menar att riskerna som uppstår vid en öppen redovisning av ledningsrätter är betydande och uppenbara och kan kopplas Sveriges totalförsvärförmåga. Bl.a. så kan ”samhällsstörande” verksamheter gynnas och därmed orsaka allvarliga konsekvenser för samhället genom att påverka eldistributionen eller sötvattenförsörjningen. Däremot så skulle det fysiska skyddet i samhällsbyggnadsprocessen eller möjligheten att säkerställa rättigheter försvåras om allmänna ledningar inte redovisades. Dessa skyddade ledningsrätter är i så fall per definition inte kända på samma sätt och kan därmed inte lika enkelt identifieras av en entreprenör. Det skulle då kunna uppstå problem när t.ex. annan verksamhet genomförs i samma geografiska läge.

Vid en eventuell utredning och förändring av ledningsrättslagen så anser Fortifikationsverket att det bör ses över om det finns anledning till att hantera skyddsvärda ledningar på annat sätt.

4.4 Redovisning av svar från medarbetare på Försvarsmakten

Försvarsmakten har tillsammans med andra myndigheter en diskussion kring hur processen med skyddsvärd information bör se ut. Ett dilemma som uppstår är att skyddsåtgärderna som tas för att säkerställa skyddet av skyddsvärda data kan bli kontraproduktivt och istället för att informationen hålls hemlig synliggör den informationsobjekten som bör hållas dolda. Detta gör sig till uttryck vid bl.a. retuschering av flygbilder eller ej öppet redovisade ledningsrätter. Avsaknaden av information kan alltså sammanställas och därmed avslöja platser som innehåller viktiga objekt. En viktig samhällsdiskussion är då hur förhållandet mellan digitalisering och effektivt tillgängliggjord information för hela samhällsbygget förhåller sig till den ökande kvantiteten information som möjliggörs och därmed ökade chanser för jämförelser mellan informationsmängderna.

Problemet ligger normalt sett inte i att de enskilda informationselementen som ledningsrätter på en fastighet blir publika utan det är möjligheten att få tillgång till ett

helt register och därmed möjliggöra aggregation eller olika korskopplingar av informationslag.

Försvarsmaktens syfte är att skydda Sverige mot kvalificerad antagonistisk statsmakt. Dessa aktörer har stora egna underrättelseresurser och är därför svåra att skydda sig mot fullt ut, men det finns åtgärder som försvårar deras kartläggning och sammansättning av information. Genom att hindra tillgången till information kan hotaktören vid en sortering av informationsmängderna som den tar del av röja sina egna intresseområden och målsättningar då de behöver anstränga sig mer. På så vis är det viktigt att all information inte presenteras helt öppet samt att det bevakas om vem och vilka som är intresserade av viss information.

”Detta är samhällsviktiga diskussioner som behöver föras på olika nivåer av många aktörer i hela samhället”. (Medarbetare på Försvarsmakten, 24 maj 2021).

Fortsättningsvis så finns det ett behov av vidarediskussion inom ämnet. Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) och Lantmäteriet är aktörer som påbörjat ett arbete kring hur digitaliseringen av samhället ska gå till samtidigt som dels Försvarsmakten och Säkerhetspolisen bör se över på vilka sätt information kan skyddas och mot vad.

5 Diskussion

Nedan diskuteras den tillämpade metoden samt resultatet. Resultatdiskussionen baseras på litteraturstudien och intervjustudien där implementeringen av säkerhetsskyddslagen kontra ledningsrätt kommer diskuteras i förhållande till den teoretiska bakgrunden.

5.1 Diskussion av metod

Arbetet har baserats på en litteraturstudie och en intervjustudie för att besvara syftet och frågeställningarna.

Litteraturstudien ger en övergripande bild av ämnet då relevanta begrepp och information presenteras. Även tidigare forskning och arbeten tas upp för att ge läsaren en kontext till ämnet. Det har ännu inte forskats så mycket kring den nya säkerhetsskyddslagen utan stora delar av informationen har fått baseras på bland annat Prop. 2017/18:89 och SOU 2018:82.

Intervjustudien gjordes dels för att ta reda på hur Lantmäteriet påverkas av säkerhetsskyddslagen samt för att få ledningsägarens synvinkel. Valet av lantmätare baserades på om de arbetade med säkerhetsklassad information och därför kunde personer från hela Sverige väljas ut, antalet intervjudeltagare låg på 3-4 och ansågs vara tillräckligt för denna studie. För intervju med ledningsägare valdes ett fåtal bolag ut. Antalet deltagare bland ledningsrättshavare begränsades till 4 då det uppfattades bli ett mättat resultat och författarna anser att de bolag som intervjuades gav tillräcklig inblick i deras arbetsprocess.

Nackdelen med att majoriteten av intervjuerna hölls över e-mail var att det försvårade möjligheten att ställa följdfrågor, svaren blev förmodligen mindre spontana men däremot mer genomtänkta. Hade möjligheten funnits för att hålla intervjuerna ansikte mot ansikte hade det förmodligen blivit att båda parter kunde spinna vidare på de olika frågorna och skapa en snöbollsmetod och en mer levande intervju. Under omständigheterna fungerade dock e-mail och telefon-intervjuerna som önskat och de svar som framkom var tillfredsställande för studien. Valet av metod förde också med sig en del fördelar, som att det förenklade processen med att bibehålla sekretess för de som ställde upp och svara på frågorna. Kontakt behövdes inte nödvändigtvis tas med de som var yrkesverksamma inom säkerhetskänsliga områden utan de kontaktpersoner vi fick kontakt med kunde vidarebefordra frågorna och på så sätt garanterades anonymitet för informatören. Det upplevdes även som att informatörerna tyckte att det var smidigt att kunna svara på frågor om frågor, när de fick tid över eller fått betänketid nog att besvara frågorna på ett utförligt sätt. Det blev smidigt för alla inblandade. Metoden möjliggjorde också ett brett spann av informatörer utspridda

över hela landet, på så vis fick vi tillgång till de med mest relevant erfarenhet för frågeställningarna.

Det största hindret i arbetet med informationsinsamlingen har p.g.a. sekretess varit att komma i kontakt med de som jobbar med säkerhetsskydd. Säkerhetspolisen avböjde att svara på frågor och för att få tag på personer som jobbar med säkerhetsskydd så blev det bästa alternativet att skicka frågorna via kontaktperson på Lantmäteriet som därifrån skickade vidare svaren åt oss. Då kraven om antal deltagare och erfarenhet upprättades vid förfrågningen och får ses vara uppfyllda så anses resultatet vara godtagbart. Det som saknades vid kontakt med de anställda på Lantmäteriet var möjligheten att ställa uppföljningsfrågor eftersom kontaktprocessen blev så pass invecklad.

Till ledningsrättshavare, Försvarsmakten och Fortifikationsverket användes mail- eller telefonkontakt utefter preferens och svaren sammanställdes i anslutning till mötet. Personlig kontakt vid intervjustudie hade föredragits men på grund av rådande pandemi så var detta inte en möjlighet och denna lösning fick vara tillräcklig för att svara på frågorna.

5.2 Diskussion av resultat

I intervjuerna med de kommunala bolagen framgår det att samtliga önskar större möjligheter att skydda sina ledningar i fastighetsregistret. De ser att det finns risker med att ledningar redovisas i sin helhet och att obehöriga kan begära ut information som är tillräcklig för att förstå hur ledningsnätet ser ut. De ser samtidigt inte att alla ledningar är i behov av skydd, utan det är främst helheten av hur ledningarna är utlagda som är det väsentliga att skydda. En slutsats är att det på så vis finns en konsensus bland ledningsrättshavarna om att den största säkerhetsrisken uppstår då ett ledningsnät vid förslagsvis en cyberattack blir offentligt i sin helhet, eller att individer kan upprätta en sammanhängande bild av ledningsnätet och på så sätt riskera att viktig information läcker ut. Det kunde även konstateras att ledningsrättshavarna reglerade detta genom diverse säkerhetsrutiner och begränsningar i hur mycket information om deras samhällsviktiga ledningar de lämnar ut. Men att det fortfarande finns en förbättringspotential i faktorer som hur ansökan ska gå till och hur hanteringen av handlingar kan förtydligas.

Att det är viktigt att hindra full åtkomst till ledningsrätters dragnings är en återkommande synpunkt i intervjustudien och något som det ses allvarligt på. Oftast har inte en enskild ledning en så stor inverkan på Sveriges säkerhet utan det är när full åtkomst till ett helt ledningsnät sker som stora risker för attacker och sabotage uppstår. I en sådan situation blir det möjligt att göra jämförelser och slutsatser i förhållande även till annan information och därmed möjliggöra för förödande attacker och sabotage. När det kommer till cybersäkerhet kan det vara svårt att få ett heltäckande

skydd, men om konsekventa åtgärder tas så kan det säkerställa ett skydd mot vissa maktmedel samtidigt som det kan avslöja deras intresseområden i processen. Det viktigaste är att hålla en viss begränsning kring vad för information som delas och till vem.

Processen vid handläggning av säkerhetsskyddsklassificerade ärenden upplevs som omständligare än för vanliga ärenden. Säkerhetsskyddsklassificerade handlingar måste hanteras mer varsamt och kräver en del försiktighetsåtgärder för att säkerställa en tillförlitlig handläggning och redovisning. De intervjuade från Lantmäteriet var överens om att dessa typer av ärenden har en tendens att ta längre tid, just på grund av att det kräver mer åtgärder och eftertanke. De förtydligade dock att det inte gällde samtliga fall. Författarna anser dock att en fördröjning av handläggningstiden är rimlig för att kunna säkerställa en pålitlig process och att Lantmäteriet får en genomarbetad metod för hanteringen av säkerhetsskyddsklassificerade ärenden.

Den problematik kring säkerhetsskydd och brist på kunskap om den nya lagen som Sjöström (2019) upplyser om i sin masteruppsats framgår även i vår analys. Som Sjöström (2019) konstaterade upplever kommunala bolag en tveksamhet till var gränsen går för vad som är nationellt intresse och vad som därför bör omfattas av säkerhetsskydd. De ser att ett skydd behövs men uppfattningen om vad som bör skyddas skiljer sig mellan de kommunala bolagen och Lantmäteriet. Ledningsrättshavare har såklart ett intresse i att skydda sina ledningar och det är möjligt att de av den anledningen, i vissa fall, tolkar lagen på ett mer inkluderande vis än vad som är tänkt när den upprättades. Sjöström (2019) kom i sitt arbete som sagt fram till att faktorer som den mänskliga faktorn och bristande intresse eller förtroende hade en inverkan på hur säkerhetsskyddslagen tillämpades, vilket även kan vara avgörande i hur de bolag vi varit i kontakt med i denna studie fortskrider med sitt säkerhetsarbete kring ledningar. Vi ser dock att det funnits ett intresse och en vilja att utvecklas hos de vi intervjuat vilket anses vara gynnsamt för ett fortskridande av arbetet med säkerhetsskydd.

I och med digitaliseringen och den moderna tidens nya utmaningar, som till exempel gråzonsproblematik, är det som Frösing (2018) skriver viktigt att förtydliga vad som bör eller inte bör klassas som en offentlig handling. Det behövs därmed en diskussion över hur digitaliseringen ändrat förutsättningarna för vad som kan lämnas ut utan risk för att det kan användas som underlag vid sabotage eller andra hot som riskerar rikets säkerhet. Det finns handlingar som var för sig inte utgör någon kritisk information men som, om det kombineras med andra handlingar, kan ge en helhetsbild över samhällsviktiga anläggningar. Ledningsrätter är ett exempel på en sådan handling där informationen kan röra anläggningar för dricksvatten eller elförsörjning. Detta är också en oro som de ledningsrättshavare vi pratat med tydligt uttrycker och vill förhindra.

Det finns enligt oss bra argument för att ledningsrätter har ett behov av att omfattas av säkerhetsskyddslagen med tanke på att det är ett utbrett fenomen med att icke-militära maktmedel utövas i konflikter istället för den traditionella krigföringen. Sådana maktmedel skulle då kunna vara att genom en cyberattack slå ut vatten eller el-tillförseln för ett område, vilket hade kunnat fått förödande konsekvenser för ett samhälle och en nationell påverkan. Att skydda ledningar hade försvårat möjligheten att utföra dessa typer av maktmedel och därför gynnat rikets säkerhet.

Samtidigt finns det även argument mot att ledningar skulle behöva omfattas av säkerhetsskyddslagen. Först och främst bör offentlighetsprincipen nämnas, en grundpelare i det svenska rättssystemet och en viktig princip för att upprätthålla ett fritt och allsidigt meningsutbyte i samhället. Av den anledningen bör det tänkas igenom ordentligt innan processen att skydda handlingar som tidigare varit offentliga påbörjas. Om ledningar inte skulle redovisas öppet skulle de rättigheter som medföljer en ledningsrätt inte kunna säkerställas som de kan idag. Det fysiska skyddet i samhällsbyggnadsprocessen skulle dessutom försvåras om allmänna ledningar inte redovisades, om de inte var kända skulle entreprenörer inte kunna identifiera ledningsrätter lika enkelt. Detta hade kunnat leda till problem när t.ex. en annan verksamhet genomförs i samma geografiska läge. Följdproblemen som då uppstår är att definiera vem som blir ansvarig om någon råkar gräva upp en ledning eller förstöra den på något annat vis av misstag. Vems fel är det då om personen i fråga inte var medveten om att det gick en ledning där? Framförallt om den som saboterade ledningen grävde på sin egen fastighet? Dessutom skulle det leda till problem för de förrättningslantmätare som vid efterkommande förrättningar inte kan ta hänsyn till de ledningsrätter som inte finns redovisade, samtidigt som det försvårar för tredje man att uppmärksamma att det finns en ledningsrätt. Då kan det argumenteras för att syftet med att skapa en ledningsrätt försummas redan från början. Representant från Försvarsmakten tog även upp den viktiga faktorn att skyddandet av viktig information kan bli kontraproduktivt mot dess syfte och istället för att dölja så exponeras det.

Problematiken som finns är alltså att ledningshavare av naturliga skäl vill skydda sina ledningar mot hot, samtidigt som det inte är försvarbart med hänsyn till offentlighetsprincipen att sekretessbelägga information utan att det finns orsak för det. Att en ledning är samhällsviktig betyder inte att den är säkerhetskänslig, vilket den behöver vara för att skyddas av säkerhetsskyddslagen. Det är dock inte alltid en lätt gräns att dra och kanske torde det därför finnas alternativa sätt att hantera ledningsrätter på för att öka möjligheterna att skydda dessa på ett sätt som samtidigt tar hänsyn till offentlighetsprincipen.

Fortifikationsverket poängterade att lagstiftningen inom ämnet borde ses över med fokus på ledningsrättslagen. De håller med ledningsrättshavarna om att en samlad

bild av ledningsnätet kan innebära stora risker för Sveriges försvarsförmåga men att det samtidigt uppstår problem om dessa samhällsviktiga ledningar inte redovisas alls. Det visar därför på att frågan om ledningsrätternas offentlighet finns även hos dessa myndigheter samtidigt som de poängterar att möjligheten för skydd av en ledning måste finnas. Försvarsmakten betonade vikten av den samhällsdebatt som pågår nu angående vad som ska skyddas, hur öppet det ska vara och vilka eventuella konsekvenser det kan bli men att det är en svår gränsdragning att dra och det därför är av vikt att alla aktörer i samhället är engagerade.

Som tidigare nämnts så har regeringen i dagsläget ett pågående arbete med att uppdatera säkerhetsskyddslagen och dess bestämmelser som rör bland annat överlåntagandet av säkerhetskänslig verksamhet, säkerhetsskyddsarbete och säkerhetsskyddsavtal och det finns även förslag på ytterligare kompletteringar som ska komma. Sverige tar på så sätt aktiva åtgärder för att förbereda landet för samtidens utmaningar. Detta märks dels i den internationella cyberförsvarsövningen CCDCOE med Nato där Sverige 2021 kom först. Men det finns fortfarande en lång väg att gå när det kommer till specifika fall som att skydda ledningsrätter, ledningsrättslagen och ledningsrättshavare.

Slutligen så är det nog bäst att definitionen för vad som är säkerhetskänsligt för rikets säkerhet är relativt restriktiv. Om ribban läggs för lågt finns det en risk att för mycket information som trots att det är i riskzonen för att utsättas för ett hot skyddas och att följden av det blir en inskränkning i offentlighetsprincipen samt att konsekvenserna av skyddade handlingar leder till problematik för den dagliga verksamheten i samhället.

6 Slutsatser

Syftet med examensarbetet var att utreda hur säkerhetsskyddslagen påverkar hanteringen av ledningsrätter. Därför ställdes angivna frågeställningar för att kunna granska ämnet. Frågeställningarna besvarades med hjälp av litteraturstudie och intervjustudie.

6.1 Finns det ett behov för skydd av ledningsrätter?

Det är en komplex fråga om ledningsrätter bör omfattas av säkerhetsskyddslagen eller inte och det finns argument som både talar för och emot. Kontentan är att det finns ett behov för skydd av ledningsrätter vilket även används idag, men det bör inte involvera alla ledningar. Den viktigaste diskussionen är den om det öppna samhället och tillgången till information. Kan det riskeras av att viss information inte görs tillgänglig på samma sätt och innebär det större konsekvenser för samhället som helhet än vad det egentliga skyddet i sig ska skydda mot? Författarna gör dock slutsatsen att säkerhetsskydd av information har en viktig funktion för den allmänna säkerheten i Sverige, även om den kan behöva ses över när det kommer till hanteringen av det säkerhetsskyddade materialet och implementeringen av det. En bedömning är alltså att det finns ett tydligt behov för skydd av ledningsrätter men att den inte kan vara universell för alla ledningar och aktörer. Det är istället helhetsbilden som är av vikt att skydda och det gäller för alla inblandade att se över hur åtkomsten av material går till så att ledningsnätet i sin tur går skyddat utan att varken riskerna för attacker eller det öppna samhället påverkas negativt.

6.2 Hur påverkar säkerhetsskyddslagen Lantmäteriets handläggning av ledningsrättsförrättningar?

Lantmäteriets hantering av ledningsrätter påverkas till viss del beroende på om det behöver vara säkerhetsskyddat eller inte. Dels gör faktorer som annan formulering av beslutshandlingarna, försiktighetsåtgärder vid samråd eller specialhantering av handlingarna att handläggningstid och handläggningen i stort blir längre och får en annan utformning än vanligt. Det finns även möjlighet för Lantmäteriet att skydda ledningar i fastighetsregistrets visningstjänst genom att redovisa dem som punktobjekt eller att arkivera dem analogt.

6.3 Hur ser ledningsrättshavare på säkerhetsskydd av ledningsrätter?

Ledningsrättshavare lägger stor vikt vid att upprätthålla ett skydd av deras ledningsrätter och ledningsnät. Den största risken de ser, vilket även är en genomgående slutsats i arbetet, är möjligheten att erhålla en samlad bild av ledningsnätet. Alla ledningar kan var för sig inte utgöra ett större hot om de skulle bli saboterade, såvida

det inte rör sig om en viktig dagvattenanläggning eller annan funktion i storstadsområden, utan det är helhetsbilden som kan göra stor skada om det blir öppet för en antagonistisk verksamhet. De ledningsrättshavare vi intervjuat uttrycker även önskemål om bättre möjligheter att skydda sina ledningar också i fastighetsregistret.

6.4 Förslag till fortsatta studier

Under arbetets gång så uppstod frågan om vad det blir för ytterligare konsekvenser ifall ledningsrätter inte redovisades i fastighetsregistret alls på grund av att de är säkerhetskyddade. Arbetet tangerar frågan och den diskuteras till viss del i intervjustudien men har ej någon huvudfokus i detta arbete varpå det därför skulle vara intressant att undersöka det mer ingående.

Ytterligare förslag på fortsatta studier är om det finns anledning att hantera särskilt skyddsvärda ledningar på annat sätt och om ledningsrättslagen i sådant fall är i behov av en utredning och förändring.

Referenser

- Bergenwall, S., & Gunnarsson, C. (2019). *Sveriges totalförsvär, globala trender och nya utmaningar*. (Särtryck ur Strategisk Utblick 8, 181103). Totalförsvarets forskningsinstitut. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%206738>
- Biggam, J. (2015). *Succeeding with Your Master's Dissertation* (3 uppl.). Open University Press.
- Blomberg, B., & Henningsson, A. (2019). *GRÅZONSPROBLEMATIK - krigets nya nyans?* [Kandidatuppsats, Högskolan i Halmstad.] DiVA. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hh:diva-39765>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber
- ELSÄK-FS 2008:1. *Elsäkerhetsverkets föreskrifter och allmänna råd om hur elektriska starkströmsanläggningar ska vara utförda*. Elsäkerhetsverket. <https://www.elsakerhetsverket.se/globalassets/foreskrifter/elsak-fs-2008-1-konsoliderad>
- EU. 2016/679. Allmän dataskyddsförordning. Europaparlamentet och rådets förordning. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=SV>
- Frösing, M. (2018). *Samtidens offentlighetsprincip: En undersökning kring allmänhetens rätt att tillgå allmänna handlingar i dagens samhälle, särskilt när det krävs större sökning eller andra arbetsinsatser från myndigheternas sida*. [Kandidatuppsats, Linnéuniversitetet]. DiVA. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-79141>
- Försvarets radioanstalt., Försvarmakten., Myndigheten för samhällsskydd och beredskap., Polisen., & Säkerhetspolisen. (2020). *Cybersäkerhet i Sverige. Hot, metoder, brister och beroende*. <https://www.msb.se/contentassets/e25a61193a12414d9840f81c70841be3/rapport-cybersakerhet-i-sverige-2020--hot-metoder-brister-och-beroenden.pdf>
- Försvarsdepartementet. (2017). *Motståndskraft. Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025*. Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/4b02db/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsberedningen/ds-2017-66-motstandskraft-inriktningen-av-totalforsvaret-och-utformningen-av-det-civila-forsvaret-2021-20252.pdf>

- Granath, P., Alariksson, S., & Axelsson, S. (2004). Creating a system for public information: the Swedish aid agency's transformation to electronic administration. *Records Management Journal*, 14(1), 25–32.
<https://doi.org/10.1108/09565690410528910>
- Greenhalgh, T., & Peacock, R. (2005). Effectiveness and efficiency of search methods in systematic reviews of complex evidence: Audit of primary sources. *BMJ: British Medical Journal*, 331(7524), 1064–1065.
<https://doi.org/10.1136/bmj.38636.593461.68>
- Grut, S., & Press, M. (2015). Active encouragement of accessing archives: a prerequisite for democracy. *Comma*, 2015(2), 21–26.
<https://doi.org/10.3828/comma.2015.2.3>
- Gyllensporre, D. (2016). Den vetenskapliga analysen av svensk säkerhetspolitik Dags för vitalisering och realism? (Swedish). *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 118(4), 471–496.
- Hallberg, J. (2020). Foreign Investment Screening in Finland, Norway, Sweden and Denmark. *YSEC Yearbook of Socio-Economic Constitutions, 2020*, 209–226. Springer, Cham. https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F16495_2020_17#citeas
- Julstad, B. (2018). *Fastighetsindelning och markanvändning*. (6. upplagan). Norstedts Juridik.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lagrådsremiss. (2021). *Ett starkare skydd för Sveriges säkerhet*. Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/494e87/contentassets/d7c4eb188c934b9c89675560d7258a83/ett-starkare-skydd-for-sveriges-sakerhet.pdf>
- Lantmäteriet. (2019). *Arbetet med informationssäkerhet*. (Dnr. 101 - 2018/568). https://www.lantmateriet.se/contentassets/50c7b8feec4744e5a0fa2ffaf0ea07ec/101-2018_568-informationssakerhet-2018.pdf

- Lantmäteriet. (2021). *Handbok LL. Ledningsrättslagen*. Hämtad 15 maj 2021 från <https://www.lantmateriet.se/globalassets/om-lantmateriet/rattsinformation/handbocker/handbok-ll.pdf>
- Lantmäteriet. (u.å). *Fastighetsregistret*. Hämtad 18 maj 2021 från <https://www.lantmateriet.se/sv/Fastigheter/Fastighetsinformation/Fastighetsregistret/>
- Lidström, S. (2019). *Hotet inifrån. En studie om det politiska efterspelet i ljuset av It-haveriet på Transportstyrelsens gällande utförandet av svensk cybersäkerhet*. [Kandidatuppsats, Försvarshögskolan]. DiVA. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1465110/FULLTEXT01.pdf>
- Lignell Jakobsson, M. (2019). *Totalförsvarets förutsättningar då och nu*. (Särtryck ur Strategisk utblick 8, 181103) Totalförsvarets forskningsinstitut. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%206739>
- Meho, I. L., (2006). E-Mail Interviewing in Qualitative Research: A Methodological Discussion. *Journal of the american society for information science and technology*, 57 (10), 1284–1295. doi:10.1002/asi.
- Murray, N., & Hughes, G. (2008). *Writing up your University Assignments and Research Projects*. Open University Press.
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). (2016). *Opinioner 2015. Allmänhetens syn på samhällsskydd, beredskap, säkerhetspolitik och försvar*. <https://rib.msb.se/filer/pdf/27994.pdf>
- Nilsson, M. (2011). *Juridiken: En introduktion till rättsvetenskapen* (3. uppl.). Jure förlag.
- Paash, J. M., Walfridsson, M., Eriksson, A., Hedlund, E., & Juric, M. (2017). Abandoned Swedish joint facilities and utility easements: a case of "legal pollution". FIG Working Week 2017. Presenterad vid FIG Working Week 2017, Surveying the world of tomorrow - From digitalisation to augmented reality, Helsinki, Finland, May 29-June 2, 2017. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hig:diva-24052>
- Prop. 2017/18:89. *Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskyddslag*. <https://data.riksdagen.se/fil/DFC9C8E9-41ED-4C25-A651-9C58B7DF472C>

- Regeringskansliet. (4 november 2014). *Offentlighetsprincipen*. <https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/grundlagar-och-demokratiskt-deltagande/offentlighetsprincipen/>
- Regeringskansliet. (22 januari 2015). *Det ska bli enklare att dra fram samhällsviktiga ledningar*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/01/det-ska-bli-enklare-att-dra-fram-samhallsviktiga-ledningar/>
- Rosengren, A. (2017). Offentlighetsprincipen i teori och praktik. *Arkiv, samhälle och forskning*, (1), 26–57. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-36725>
- SFS 1949:105. *Tryckfrihetsförordning*. Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105
- SFS 1970:244. *Lag om allmänna vatten och avloppsanläggningar*. Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1970244-om-allman-na-vatten-och_sfs-1970-244
- SFS 1970:988. *Fastighetsbildningslag*. Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/fastighetsbildningslag-1970988_sfs-1970-988
- SFS 1970:994. *Jordabalk*. Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/jordabalk-1970994_sfs-1970-994
- SFS 1973:1144. *Ledningsrättslag*. Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/ledningsrattslag-19731144_sfs-1973-1144
- SFS 1996:627. *Säkerhetsskyddslag*. Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/sakerhets-skyddslag-1996627_sfs-1996-627

- SFS 1997:857. *Ellag*. Infrastrukturdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/ellag-1997857_sfs-1997-857
- SFS 2000:224. *Lag om fastighetsregister*. Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2000224-om-fastighetsregister_sfs-2000-224
- SFS 2000:308. *Förordning om fastighetsregister*. Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordnig-2000308-om-fastighetsregister_sfs-2000-308
- SFS 2009:400. *Offentlighets- och sekretesslag*. Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/offentlighets--och-sekretesslag-2009400_sfs-2009-400
- SFS 2010:305. *Skyddslag*. Försvarsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skyddslag-2010305_sfs-2010-305
- SFS 2018:585. *Säkerhetsskyddslag*. Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/sakerhets-skyddslag-2018585_sfs-2018-585
- SFS 2018:658 *Säkerhetsskyddsförordning*. Justitiedepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/sakerhets-skyddsforordning-2018658_sfs-2018-658
- Sjödin, E., Ekbäck, P., Kalbro, T., Norell, L. (2016). *Markåtkomst och ersättning - För bebyggelse och infrastruktur*. (Fjärde upplagan). Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB.
- Sjöström, E. (2019). *Ett lapptäcke av säkerhetsskydd över Sverige*. [Masteruppsats, Linköpings Universitet]. Institutionen för ekonomisk och industriell utveckling. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1342547/FULLTEXT01.pdf>
- SOU 2018:82. *Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen: Betänkande av Utredningen om vissa säkerhetsskyddsfrågor*. https://www.regeringen.se/4a6861/contentassets/b152429991334d788c59a12d8d10d0f3/kompletteringar-till-den-nya-sakerhetsskyddslagen-sou-201882_

Säkerhetspolisen. (2019a). *Säkerhetspolisens årsrapport 2018*. <https://www.sakerhetspolisen.se/download/18.6af3d1c916687131f1fae5/1552543607309/Arsbok-2018.pdf>

Säkerhetspolisen. (2019b). *Vägledning i säkerhetsskydd. Introduktion till säkerhetsskydd*. <https://www.sakerhetspolisen.se/download/18.7acd465e16b4e0e54c64d/1560777315837/Vagledning-Introduktion-till-sakerhetsskydd.pdf>

Säkerhetspolisen. (16 april 2021). *Sverige bäst i internationell cyberförsvarsövning*. <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2021-04-16-sverige-bast-i-internationell-cyberforsvarsovning.html>

Säkerhetspolisen. (u.å). *Säkerhetsskydd*. Hämtad 15 april 2021 från <https://www.sakerhetspolisen.se/sakerhetsskydd.html>

Bilaga A

Intervjufrågor till Statliga Lantmäterimyndigheten

Yrke:

Yrkeserfarenhet:

Om du jobbat med ledningsrätter kan du gärna utgå från hur arbetet med dessa påverkas.

1. Hur kommer du i kontakt med säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information i ditt arbete?

2. Skulle du säga att säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information påverkar er handläggning och handläggningstiden av ärenden och hur? Om inte, försök att förklara hur det inte påverkar.

3. Påverkar säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information hur ni redovisar informationen i fastighetsregistret? Hur då?

4. Vad skulle det kunna bli för konsekvenser om olika rättigheter inte redovisades i fastighetsregistret, med avseende på ert arbete?

Bilaga A1 Intervju med Intervjuperson 1

2021-05-07

Yrke: Jurist

Yrkeserfarenhet: Jobbar med informationssäkerhet

Om du jobbat med ledningsrätter kan du gärna utgå från hur arbetet med dessa påverkas.

1. Hur kommer du i kontakt med säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information i ditt arbete?

Arbetar med frågor om informationssäkerhet

2. Skulle du säga att säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information påverkar er handläggning och handläggningstiden av ärenden och hur? Om inte, försök att förklara hur det inte påverkar.

Säkerhetsskyddslagen innebär förhållningsregler om hur säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter ska hanteras därmed måste handläggning av ärenden anpassas efter detta. Ärenden där det förekommer säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter kan ta längre tid att hantera då det ställs särskilda krav på hantering av information och hur tex sammanträden kan genomföras.

3. Påverkar säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information hur ni redovisar informationen i fastighetsregistret? Hur då?

Information som omfattas av tex försvarssekretess kan inte redovisas lika öppet som ärenden där det inte förekommer sekretess. Ett exempel är att textdelen kan vara mer översiktligt redovisad.

4. Vad skulle det kunna bli för konsekvenser om olika rättigheter inte redovisades i fastighetsregistret, med avseende på ert arbete?

Även utan sekretess går det att avtala om rättigheter, dvs de skapas inte genom en förrättning eller inskriven avtalsrättighet. En sådan rättighet får inte samma skydd som en rättighet som registreras i fastighetsregistret. Det kan vara att om fastigheten överlåts så går inte rättigheten att hävda gentemot förvärvaren tex om ledningen är nedgrävd om förvärvaren inte vet upplyses om rättigheten. Det finns större risk att tex en ledning skadas. Det finns risk att vid en förrättning så missar förrättningslantmätaren att ta hänsyn till rättigheten eftersom förrättningslantmätaren är beroende av att någon sakägare upplyser om rättigheten.

Bilaga A2 Intervju med Intervjuperson 2

2021-05-24

Yrke: Förrättningslantmätare

Yrkeserfarenhet: 4 år

Om du jobbat med ledningsrätter kan du gärna utgå från hur arbetet med dessa påverkas.

1. Hur kommer du i kontakt med säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information i ditt arbete?

Det kan vara saker som ska ske avseende skyddsklassade ändamål.

2. Skulle du säga att säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information påverkar er handläggning och handläggningstiden av ärenden och hur? Om inte, försök att förklara hur det inte påverkar.

Jo, det kan påverka men gör det inte nödvändigtvis i alla ärenden. Det kan dock hända att handläggningstiden blir något längre för att man inte kan kommunicera på vilket sätt som helst eller behöver särskild information som inte kan lämnas på vilket sätt som helst. Man kan också behöva diskutera och fundera mera kring hur saker och ting ska uttryckas och vilken information som ska finnas med i beslutshandlingarna.

3. Påverkar säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information hur ni redovisar informationen i fastighetsregistret? Hur då?

Nja, informationen redovisas ju ändå men eventuellt formuleras den lite annorlunda i vissa fall.

4. Vad skulle det kunna bli för konsekvenser om olika rättigheter inte redovisades i fastighetsregistret, med avseende på ert arbete?

Det blir svårare att reda ut vilka som gäller och hur de ska hanteras i framtida förrättningar.

Bilaga A3 Intervju med Intervjuperson 3

2021-05-24

Yrke: Lantmätare

Yrkeserfarenhet: 2 år och 7 år

Om du jobbat med ledningsrätter kan du gärna utgå från hur arbetet med dessa påverkas.

1. Hur kommer du i kontakt med säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information i ditt arbete?

Förrättningar som vi handlägger kan innehålla handlingar med säkerhetskänslig information.

2. Skulle du säga att säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information påverkar er handläggning och handläggningstiden av ärenden och hur?

Om inte, försök att förklara hur det inte påverkar.

Ja, det påverkar hur vi lägger upp/planerar handläggningen av ärendet och kan i vissa fall även påverka handläggningstiden.

Exempel:

- flera kartor upprättas än vad som annars varit nödvändigt
- kräver viss eftertänksamhet kring handläggning och formulering i beslutshandlingar
- kräver extra försiktighetsåtgärder som att skicka samrådsförfrågningar osv. med rek. brev istället för att skicka via e-post.
- Kräver specialhantering vid utskrift av handlingar, arkivering, hantering av dokument m.m.

3. Påverkar säkerhetsskyddslagen och/eller säkerhetskänslig information hur ni redovisar informationen i fastighetsregistret? Hur då?

Ja, i samråd med sökanden och inom ramen för vad LM anser är lämpligt diskuteras hur redovisningen av informationen bör ske i fastighetsregistret och i registerkartan. Gällande redovisningen i registerkartan finns möjlighet att enbart redovisa ledningsrätten som ett punktobjekt i registerkartan istället för ett linjeobjekt.

Ärenden med sekretessbelagda handlingar arkiveras analogt och akten kan därmed inte klickas upp i FR Webb (visningstjänst som visar information från olika

databaser som Lantmäteriet har bland annat fastighetsregistret och förrättningsarkivet. Särskild prövning krävs för att få ut handlingar i akten.

4. Vad skulle det kunna bli för konsekvenser om olika rättigheter inte redovisades i fastighetsregistret, med avseende på ert arbete?

Skulle ledningsrätten varken finnas i fastighetsregistret eller registerkartan kan vi som FLM inte ta hänsyn till ledningsrätten vid efterkommande förrättningar. I så fall måste det finnas något annat system att söka i för att få tillgång till den informationen. Det blir också svårt för tredje man att uppmärksamma att det finns en rättighet. Vad är då syftet med att bilda en ledningsrätt? Ledningsrätter följer förvisso alltid marken vid fastighetsbildning och riskerar inte att förfalla såsom avtalsrättigheter gör vid fastighetsreglering om de inte förordnas att fortsätta gälla. Men vi behöver information om ledningsrätten för att kunna bevaka ledningshavarens intressen och avgöra om de ska hanteras som sakägare i efterkommande förrättningar. Redovisas inte rättigheterna i fastighetsregistret över huvud taget blir det svårt att hålla rättssäkerheten ens på en miniminivå.

Bilaga B

Intervjufrågor till VA- och elbolag

Önskar du vara anonym i det slutgiltiga arbetet?

1. Tar ni till några särskilda åtgärder för att skydda (VA och el) ledningar? Eller ser ni inget hos mot dem?

2. Varför kan det vara viktigt att skydda (VA och el) ledningar, (i handläggningen)?

3. Ser ni några risker med att ledningsrätter (för el och VA) redovisas öppet?

Tack för din medverkan!

Bilaga B1 Intervju med Ledningsrättshavare 1, VA-bolag

2021-04-16

1. Tar ni till några särskilda åtgärder för att skydda VA-ledningar? Eller ser ni inget hot mot dem?

Vi har en begränsning hur många meter ledningsnät vi lämnar ut när externa efterfrågar efter kartor om ledningsnätet. I handläggning i ledningsrätter har vi tyvärr inte börjat jobba med detta, men vi har planer för det.

Vi skulle vilja föra en dialog med lantmäteriet om hur långa sträckor vi söker för i varje ärende, vad vi behöver ange i ansökan för att upplysa om att ledningsnätet omfattas av säkerhetsskyddslagen, vilka handlingar som får lämnas ut till vem och i vilken omfattning.

Det största hotet ser vi mer mot våra dricksvattenanläggningar. Vi har fysiskt skalskydd på våra anläggningar. Cyberattacker mot våra anläggningar är största hotet (kallas för gråzonsproblematik inom försvar och säkerhet. Man jobbar med att förbättra bevakning i nätverk för att identifiera intrång).

2. Varför kan det vara viktigt att skydda vattenledningar, (i handläggningen)?

Om man får tillgång till en större del av ledningsnätet kan man se det i ett sammanhang och kan då slå ut dricksvattenförsörjningen för en hel kommun genom att kontaminera vattnet i en stamledning som går till vattenverket.

3. Ser ni några risker med att ledningsrätter för VA redovisas öppet?

Se ovan.

Bilaga B2 Intervju med Ledningsrättshavare 2, elbolag

2021-04-26

1. Tar ni till några särskilda åtgärder för att skydda elledningar? Eller ser ni inget hot mot dem?

Generellt sett så är den sammanställda informationen om vårt ledningsnät klassat som hemligt. Enskilda dragning anser vi inte vara det men vi ser såklart en problematik i att tillräckligt många redovisade i ledningsrätter så kan man skapa sig en samlad bild.

Inget vi har ett svar på i nuläget hur vi ska hantera, mer att vi uppmärksammat frågan

2. Varför kan det vara viktigt att skydda elledningar, (i handläggningen)?

Skulle all info som redovisas i olika ledningsrätter sammanställas så skulle den informationen kunna vara tillräckligt för att bilda sig en bild av vårt nät (viktiga installationer m.m.)

3. Ser ni några risker med att ledningsrätter för el redovisas öppet?

Ja, se ovan

Bilaga B3 Intervju med ledningsrättshavare 3, VA-bolag

2021-05-11

1. Tar ni till några särskilda åtgärder för att skydda (VA och el) ledningar? Eller ser ni inget hos mot dem?

Ja. Vi lämnar inte ut uppgifter om vårt ledningsnät innan vi gjort en särskild bedömning enligt våra säkerhets- och sekretessrutiner. Vi gör en bedömning om det är en allmän handling eller inte enligt ett beslutsträd. Parametrar är t.ex. längd och typ av ledning till exempel. Vi klassar handlingen för att göra en bedömning om det är en allmän handling eller om det är någon riskklass. Är det en allmän handling lämnar vi ut uppgifterna är det en riskklass så lämnas dom ut om det skrivs ett sekretessavtal, alternativt så meddelar vi att de inte lämnas ut.

2. Varför kan det vara viktigt att skydda (VA och el) ledningar, (i handläggningen)?

Ledningen är en viktig del i vattenförsörjningen av samhället.

3. Ser ni några risker med att ledningsrätter (för el och VA) redovisas öppet?

Ja. Uppgifterna om ledningarnas läge skulle vi normalt inte lämna ut utifrån den säkerhetsbedömning vi gjort. Vi vill inte uppge ledningarnas läge utifrån sabotage- och säkerhetsrisk. Vi vill inte att någon ska få en helhetsbild över ledningsnätet

Bilaga B4 Intervju med ledningsrättshavare 4, VA-bolag

2021-05-24

1. Tar ni till några särskilda åtgärder för att skydda (VA och el) ledningar? Eller ser ni inget hos mot dem?

Vi redovisar aldrig sammanhängande ledningskartor eller kartor där dimensioner framgår.

2. Varför kan det vara viktigt att skydda (VA och el) ledningar, (i handläggningen)?

Vattenledningar är ofta skyddade och skulle kunna vara föremål för sabotage. Därav är läget för huvudledningar känsligt.

3. Ser ni några risker med att ledningsrätter (för el och VA) redovisas öppet?

Ja, men här får man värdera risken för oavsiktlig skada mot risken för sabotage. Risken för okynnessabotage finns definitivt. Dvs intrång i byggnader som ser spännande ut, klotter, mordbrand och så vidare. Där är ledningar inte ett så attraktivt mål, även om det skulle kunna förekomma. Risken är här större på reservoarer, tryckstegringar etc.

Risken att en ledning blir skadad av tex en avgrävning eller att man kör över den med för tungt lastad skogsmaskin eller liknande är däremot relativt stor.

Risken för oavsiktlig påverkan är ofta större än risken för sabotage i glesbygdskommuner. Som glesbygd är man inte att betrakta som en lika stor måltavla när det gäller koordinerade försök att slå ut vattenproduktionen. Effekten är inte lika stor som om man ger sig på ett större samhälle. Därav bedömer vi risken som relativt liten.

Bilaga C

Intervjufrågor till myndighet

Arbetsplats:

Önskar du vara anonym i det slutgiltiga arbetet?

Med ledningar avses de som beskrivs enligt ledningsrättslagen 2§ punkt 1-4.

- 1. Anser ni att ledningsrätter bör eller inte bör klassas som säkerhetskänslig information (med tanke på att de är samhällsviktiga)?**
- 2. Varför kan det vara viktigt att skydda ledningsrätter? Vad skulle det kunna finnas för hotbilder mot de allmänna ledningarna?**
- 3. Ser ni några risker med att ledningsrätter (främst VA- och elledning) redovisas öppet?**
- 4. Vad skulle de negativa konsekvenserna bli av att inte redovisa allmänna ledningar till t.ex. skyddsanläggningar öppet?**
- 5. Ser ni att det finns något som saknas eller några brister i hur Sverige hanterar sin säkerhetsskyddade information i dagsläget?**
- 6. Annat ni vill tillägga i fråga om säkerhetsskyddslagen, säkerhetskänslig information eller skyddsanläggningar kontra ledningsrätt som kan vara av betydelse?**

Bilaga C1 Intervju med Fortifikationsverket

2021-05-04

Arbetsplats: Fortifikationsverket

Önskar du vara anonym i det slutgiltiga arbetet? Önskar vara anonym

- 1. Anser ni att ledningsrätter bör eller inte bör klassas som säkerhetskänslig information (med tanke på att de är samhällsviktiga)?**
Möjligheten att skydda vissa ledningsrätter borde finnas. Men frågan är inte helt okomplicerad då processen fram till ett ledningsbeslut är och bör förbli öppen då det är ett beslut som kan fattas med tvång. När väl ett ledningsbeslut fattats finns det flera skäl som talar för att beslutet bör vara väl känt men det finns också skäl som talar för att vissa känsliga ledningar bör kunna skyddas.
- 2. Varför kan det vara viktigt att skydda ledningsrätter? Vad skulle det kunna finnas för hotbilder mot de allmänna ledningarna?**

En öppen redovisning kan underlätta samhällsstörande verksamhet med allvarliga konsekvenser för samhället som helhet, exempelvis avseende eldistribution och sötvattenförsörjning.

3. Ser ni några risker med att ledningsrätter (främst VA- och elledningar) redovisas öppet?

Om man ser till Sveriges totalförsvarsförmåga så är riskerna uppenbara och mycket stora.

4. Vad skulle de negativa konsekvenserna bli av att inte redovisa allmänna ledningar till t.ex. skyddsanläggningar öppet?

Det skulle kunna bli svårare att säkerställa rättigheterna och det fysiska skyddet i samhällsbyggnadsprocessen när annan verksamhet genomförs i samma geografiska lägen. Detta eftersom skyddade ledningsrätter per definition då inte är kända på samma sätt eller inte enkelt kan identifieras av en entreprenör.

5. Ser ni att det finns något som saknas eller några brister i hur Sverige hanterar sin säkerhetsskyddade information i dagsläget?

Svar på denna fråga ska definitivt inte hanteras eller distribueras på icke-säkerhetsskyddad media, och ska just av säkerhetsskäl inte heller redovisas i sådana former! Eventuella svar på denna fråga ska absolut inte sammanställas eller föras vidare. Denne frågeställning lämpar sig överhuvudtaget inte i en öppen handling såsom ett examensarbete.

6. Annat ni vill tillägga i fråga om säkerhetsskyddslagen, säkerhetskänslig information eller skyddsanläggningar kontra ledningsrätt som kan vara av betydelse?

Vid en eventuell utredning och förändring av ledningsrättslagen bör det ses över om det finns anledning att hantera särskilt skyddsvärda ledningar på annat sätt.

Bilaga C2 Intervju med medarbetare på Försvarsmakten

2021-05-24

Det pågår en viktig samhällsdiskussion mellan å ena sidan digitalisera och effektivt tillgängliggöra information inom hela samhällsbygget för de aktörer som behöver det, å andra sidan innebär digital information tillgång till mycket större informationsmängder än tidigare och underlättar jämförelser mellan olika informationer. Normalt är sällan enskilda informationselement (som i det här fallet en ledningsrätt på enskild fastighet) som är problemet utan riskerna ligger främst i att man snabbt kan få tillgång till ett helt register och därmed kunna göra urval, aggregeringar och korskoppling med andra informationslag.

Det pågår inom säkerhetsskyddande verksamhet i Försvarmakten och andra myndigheter en diskussion om hur man bör göra med information som man egentligen bedömer som skyddsvärd, men där skyddsåtgärderna riskerar att bli kontraproduktiv och istället peka ut vilka informationsobjekt som är skyddsvärda. Detta är aktuellt för t.ex. retuschering av flygbilder där en åtgärd snarare visar att det finns något intressant som har maskerats. Motsvarande resonemang riskerar finnas även för ledningsrätter om fastigheter med ej öppet redovisade ledningsrätter snabbt kan sammanställas.

Försvarmakten är till för att skydda Sverige mot kvalificerad antagonistisk statsmakt. Den dimensionerande motståndaren kan avsätta stora egna underrättelseresurser för att kartlägga och sammanställa just de informationsmängder som behövs för dennes målsättningar. Vårt öppna samhälle kan (och vill) inte i alla avseende skydda sig mot detta, men våra åtgärder att försvåra tillgång till information kan leda till att motståndaren behöver anstränga sig mer och därigenom avslöja sina intresse-områden. Därför är det fortsatt viktigt att inte "bjuda" på för mycket information helt öppet utan det behöver finnas möjligheter att följa upp vem och vilka som är intresserade av olika informationsmängder.

Jag ser ett fortsatt behov av att diskutera just dessa frågor inom ramen för digitaliseringen av samhället och där aktörer som DIGG och Lantmäteriet har börjat brottas med en del frågeställningar. Försvarmakten och SÄPO behöver också fundera på hur information ska kunna skyddas, mot vad och på vilka sätt. Detta är samhällsviktiga diskussioner som behöver föras på olika nivåer av många aktörer i hela samhället.